Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгтэ!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 180 (16403) | 1983 оной августын 6, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

...Л СУРТАЛАЙ ...СА ЗЭБСЭГ

...блпкын хото, хүдөөгэй ажалшад бухы со... ...мта ирбан нэгэдэхи табан жэлэй гол жэ. ...оциалис уялгануудые нэрэтэй солотойгоор ...эрид шангаар тэмсэжэ байна. Тии... ...ной түрүүшын зургаан һарые политическэ ...утаа ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үн... ...ынь гэхэдэ, тэдэнэр бултадаа түрэл рес... ...байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойе ...нуудаар шэмэглэхэ зорилготойгоор со... ...өө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, арадай ажахые ...бгэ гол даабаринуудаа сүм бэелүүлһэн ...ойлходо, промышленна продукци худалдаха ...үсэб 102 процент дүүргэгдээ. Нёдондоной ...тай сасуулхада, промышленна үйлэд... ...эн 9,5 процентээр ургаа. Энээнтэй хамта ...ранспорт дээрэ горитой хэмжээнэй ажал ...

...ын хүдэлмэрилэгшэд ойн баярай хүндэлэл... ...тэды амжалтануудые туйлажа шадаа. ...ндэ мал ажалай гол продуктнуудые худал... ...эй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэнхэй. Түсэб... ...ыдөө 1,7 мянган тонно амидын шэтнүүр... ...н, 3,1 мянган тонно һүн, 3,1 миллион үн... ...аа.

...ильна хүгжэлтын ба хүн зоной ажаһуу... ...айжаруулха талаар ниилээдгүй үргэн хэм... ...д бэелүүлэгдээ.

...үргэн олониитэ КПСС-эй ЦК-гай июниин ...нумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэй гүнзэ... ...ажа, улам урма баяртайгаар, эдэбхи үүс... ...алжэ байнхай. Иимэ оршон байдал бада... ...рүүлхэ хэрэгтэ үзэл сурталай бүхы онол ...хэрэгсэлнүүд сүм шэглүүлэгдэн зорюулаг... ...дунда харуулан ойлгуулха агитаци онсо ...юм.

...эмнай ажалшадые коммунис ёһоор хү... ...зоной эдэбхи үүсхэл бадаруулха, шэнэ зо... ...әбэлэн тайлбарилха хэрэгэй нүлөө ехэтэй, ...болоно.

...р, уран хурса, гоё һайхан, янза бүреэр ...гдэһэн, тоб гэмэ тоо, баримтатай ха... ...ха хэрэгсэлнүүд хадаа хүн бүхэнэй ню... ...н харагдажа, урма баяр ба омогорхол тү... ...илалтада зоригжуулдаг гээшэ. Энээндэ ...Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай му... ...эд байһан Буряад ороной арадай ажахын ...руулһан выставкые дурдая. Эндэ респуб... ...элэй туршада гаталһан замые, туйлаһан ...ы талаһаань хаража, бидэ бүгэдэ омогорхо... ...омогорхонобди. Ямаршье һалбари абажа, ...сонирхобол, бүхы асуудалда харюу оло... ...иин түрүүшүүлтэй танилсажа, сэдьхэлээ ...

...нис мүрысөө эмхидхэхэ, тэрэнэй дүнгүү... ...эдэ мэдээсэхэ, сасуулха, согсолхо, ...ршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ харуулан ойл... ...мүн лэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг бай... ...р жэшээ баримтанууд хаа-хаанагүй бии. ...удтэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэ... ...үүлэн, партийна олонхи организацинууд ...үүлхэ агитацине зүбөөр хэрэглэхэ тушаа ...дүршэлтэй болоо. Улаан-Үдын Октябрьска ...н коллективүүд, Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм», ...Оорой совхозуудай, Хяагтын,—Ранжуро... ...районой Карл Марксын нэрэмжэтэ кол... ...йна организацинууд үзэл сурталай хүдэл... ...ые шадамараар хэрэглэдэг юм. Эрхим ажа... ...руулхатаяа, түрүүшүүлые магтан дуулаха... ...ран залхуу, хүнгэн мүрөөр ажаһуухые ...машуулые хурсаар шүүмжэлжэ, шоо ...харадаг байна. Тобшолон хэлэхэдэ, ойн ...лэй үедэ бүхы шахуу предприяти, колхоз, ...ы талаар ехэ юумэн хэгдээ. Нэн түрүүн ...аржа, арадтаа магтуулагшадай фото-зура... ...һан томо гэгшын стенд, панно бии бол... ...н зорилгонуудые тодорхойлһон плакат, ...дөө. Улаан булангууд ба полевой станууд ...гдоо. Тэндэнь «сахилгаан» хуудаһанууд, «Алдар солын календарь», «Эрхимүүдэй ...о энхын булан» гэхэ мэтэнүүд хододоо ...ой түб бүхэндэ «Эдэнэртэ — нэрэ хүндэ, «Хүндэлэлэй самбар», түрүүшүүлэй гале... ...е хаража баясамаар. Эдэ уран бүтээлнүүд ...үнүүдтэ соло дуудаһан, ажал хэрэгыень ...ан удхатай ха юм. Тиин эдээнэй хүмүү... ...үлхы ехэ хүсэтэйнь элп.

...үзэл сурталай хүдэлмэриин энэ шухала һал... ...дунданууд үшөөл олон гэжэ тэмдэглэхэ ...тиин XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК... ...Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, Эдеэ хоо... ...ые бэелүүлхэ тухай уряалһан лозунгнууд, ...днүүд зарим газарта хүн зоной анхарал гүй... ...үхэерэгдэнэгүй. Зарим нэгэн нютагуудта хо... ...рпгадануудта мохоо молхёор, уран һайханай... ...шье талаар тулюурхан уряанууд үлгөөтэй ха... ...аа. Түрүүшүүлэй дүй дүршэлые тайлба... ...эй уряа-бэшэгүүдые харуулһан хэрэгсэлнүүд ...эг. Иимэрхүү баримтанууд Яруунын, При... ...энтын болон бусад хэдэн районуудай за... ...дта дайралдана.

...КПСС-эй райкомууд, нютагуудтахи партий... ...инууд эдэ мэтын дутагдалнуудые дары ...хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Ушарынь, ...йлгууламжын хүдэлмэри, тэрэнэй шухала ...болохо харуулан ойлгуулха агитаци хадаа ...эрэг бэшэ, харин саг үргэлжэ ябуулагдажа ...ы удха шанартай, тон харюусалгатай хэрэг ...оной дура хүсэлые татахадаа, тэрэнэй аша ...йһаниинь лабтай. Тиимэһээ харуулан ойл... ...и саг сагтаа тааруулагданхай, уран гоёор ...удха түгэлдэр, мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмэ ...

...ндо үбһэ бэлэдхэлгын хүдэлмэри бэрхэшээл... ...гта үнгэргэгдэжэ байна. Бороо хурын ехээр ...ээр тэжээл бэлэдхэл унжагайрна, үбһэнэй ...на. Энэ ушарта үзэл сурталшад өөһэдынгөө ...э бэрхэшээлнүүдые дабаха, хүн зондо эдээн ...үлха, бүхы шадалаараа туһалалсаха боло... ...удай партийна комитедүүд эмхидхэлэй болон ...хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар харуулан ...тациин нүлөөе хүсэдөөр хэрэглэхэ, тэрэнние ...нжэтэй болгохо, үбһэшэдэй мүрысөөнэй аша ...үлхэ, дүнгүүдыень саг соонь гаргажа, олон... ...байха ёһотой. Аржыса бэшээтэй ажалайн... ...ин дүн харахадаа, хүн бүхэн, сугтаа хүдэл... ...урмашан баясана ха юм. Уряа, бюллетенэй ябаса харуулһан хуудаһан болон ха... ...үлха бусад зүйлнүүд хүнэй обёорхоор бу... ...ю шэнэлэгдэжэ байха зэргэтэй. Хүдөө тос... ...даар клубууд, библиотекэнүүд яһала олон. ...раануудтахи харуулан ойлгуулха агитацине ...үнөө үеын эрхэ байдалай зорилгонуудтай ...ойгоор эмхидхэхэ хэрэгтэй.

...ойлгуулха хэрэгсэлнүүд — партиин үзэл сур... ...риин олон янзын хурса зэбсэгүүдэй нэгэн ...нүлөөе үргэнөөр хэрэглэжэ, ажахын шу... ...нуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гээшэ аги... ...олитинформаторнууд болон лекторнүүдэй, ...мэрилэгшэдэй арюун нангин уялга болоно.

НИИТЫН АДУУҺА МАЛДА ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ

БЭЛЭДХЭЛГЫН ЧАС, МИНУТА БҮХЭН ҮНЭТЭЙ

АЖАЛЫЕНЬ ЮУН ҺААТУУЛНАБ?

Үбһэшэдэй звенонуудые хараха зорилготой эртэ үглөөгүүр Баргажанһаа гарахадамнай, огторгойдо гансахан-шье үүлэн үгы, сэлмэг һайхан үдэр тогтохо янзатай байгаа һэн. Захилаар ерэһэн мэтэ яаһаншье зохид үдэр бэ, хэр ехэ ногоон мүнөөдэр унагаагдажа, хэды олон һүри сомогдохонь гээшэб гэхэ мэтээр харгыдаа ябахадаа, урматайгаар хөөрэлдөө бэлэйбди.

Гэбэшье тэрэ үдэр Хилганын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай үбһэшэдэй хэдэн звеногоор ябажа харахадамнай, энэ гэхээр туйлалтануудаар даб дээрэ үшөөл үсөөн тоологдожо, эмхидхэлэй, хүдэлмэри зарим газарта эршэ багатайгаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхээр байгаа һэн.

Жэшээлэн хаража үзэе. Ц. Б. Раднаевай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено Соёл һууринай хойгуур нэмжыһэн үргэн ехэ сабшалан дээрэ отогжонхой. Тус звено бухал сомодог нэгэ, бухал зөөдэг хоёр оньһон түхеэрэлгэтэй, мүн 6 трактораар, хоёр косилкаар, тармуурнуудаар хангагданхай. Звенодо үгтэһэн техникэ саг соогоо һайнаар заһабарилагдаагүй байһан дээрэһээ саг үргэлжэ эбдэржэ, үбһэшэд тэрэнээ өөһэдөө заһабарилна, таарахаар запчастьнуудые бэдэржэ. хайран сагаа гээнэ. Манай ябаһан тэрэ үдэр звеногойхид эбдэрһэн косилкаяа тойрожо һуунхайнууд. заһабарилгада хэрэгтэй болоһон шэнэ детальнуудые али зүг тээшэ гаража бэдэрхэ тухайгаа хэлсэжэ байгаа һэн. Эбдэрһэн, элэһэн зүйлнүүдээ һэлгэхээр гансаханшье запчастьгүйбди, жэжэ юумые гагнуулхын түлөө аяар Баянгол ошожо ерэхэ хэрэг гарана гэжэ звеное даагша бидэндэ гомдолтойгоор мэдүүлээ. Мүн зунай халуунда хүдэлмэришэдэйнгөө үбшэлхэдэ, медицинскэ ямаршье туһаламжа үзүүлхэ аргагүй, үнгэрхэдөө, юрын багахан аптечкэгүй байһан тухайгаа, һайн шанартай эдеэ хоолһоо байтагай, долоон хоногой туршада хилээмэнэй зүйлшье хараагүй байһанаа тэрэ дурдаха ёһоороо дурдаа һэн...

Гомбо Тубчинович Элбеновэй хүтэлбэрилдэг гар хажууршадай звено Раднаевай звеноһоо холо бэшэхэнэ сабшажа байгаа һэн. Оройдоол 6 хүнһөө бүридэһэн энэ звено оньһон техникын дабашагүй «заха, үзүүрэй» газарнуудые, шугы бургааһанай, ханаабуудай захаархи ногоо суглуулжа, үбһэ ехээр нөөсэлдэг байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ звеногойхид гараар ото сабшажа, 120 центнер үбһэ хуряаһан байгаа. Эдэ бэрхэ хажууршаднай хэд бэ гэбэл, булта үндэр наһа наһалһан, эрхим ажалаараа суурхаһан, Карл Марксын колхозой хүндэтэй пенсионернүүд юм. Звеное даагша Г. Т. Элбенов мүнөө жэлдэ 66 наһа гүйсэбэшье, ажал хэнгүй гэртээ миин һуужа шададаггүй хүн һэн тула жэл бүри 5—6 бэрхэ хажууршадһаа звено эмхидхэжэ, үбһэ хуряалгын харюусалгатай үедэ колхоздоо туһалдаг заншалтай юм. Б. Б. Ламатханов, Б. Ц. Жамбалов, Ц. Б. Доржиев — эдэ дүршэл ехэтэй хажууршад мүнөө Гомбо Тубчиновичай звенодо хүдэлжэ байнхай. Ветфельдшер Екатерина Раднаева, колхозой механизатор Анатолий Очиров хоёр энэ звенодо ерэжэ хамһалсадаг байна. Һанаад үзэхэдэ, Элбеновэй звеногойхид колхоздоо горитойхон туһа хүргэнэ. Теэд эдэнэртэй уулзаад, хөөрэлдэжэ байхада, гайхалаа барамаар һонин юумэ дуулабабди. Сабшаха газарнай дууһантаба шахуу, харин колхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө газар эрихэдэмнай, танай хэхээр ажал үгы, таанарта пенситнай багадана гү гэхэ мэтээр хэлэжэ, гомдохысо гомдохоогоо гэжэ звеногойхид дураа гутангяар хөөрэбэ. Дүрбэн талаһаа түрюулэ түрюулэһээр, мүнөө байгша газартаа ерээд байнабди, харин колхозой сабшалан ганса энэ болошоо бэшэ ха юм, хэды шэнээн ногоон жэл бүри сабшагдангүй үлэшэдэг гээшэб гэжэ үбгэжөөлнүүдэй урмаа хухарханьшье зүб. Зүгөөр түрэл ажахыдаа туһалхые хүсэһэн эдэ хүнүүдые дуран соонь хүдэлгэжэ абахын орондо, колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй эдэнэртэ иимэ хайхарамжагүйгөөр хандаһаниие яашье ойлгохоор бэшэ байна.

Хилганын колхозой үбһэшэдэй звенонуудаар тэрэ үдэр ябаабди. Б. Понхониевой звеногойхидой байрлаһан заямхада хүрэхэдэмнай арба гаран хүбүүд газаа сэлмэг һайхан үдэрэй тогтоһонииешье обёорхо сүлөөгүй, амгалан нойрсожо хэбтэбэд. Звеное даагшатай кухни соо уулзажа хөөрэлдэбэбди.

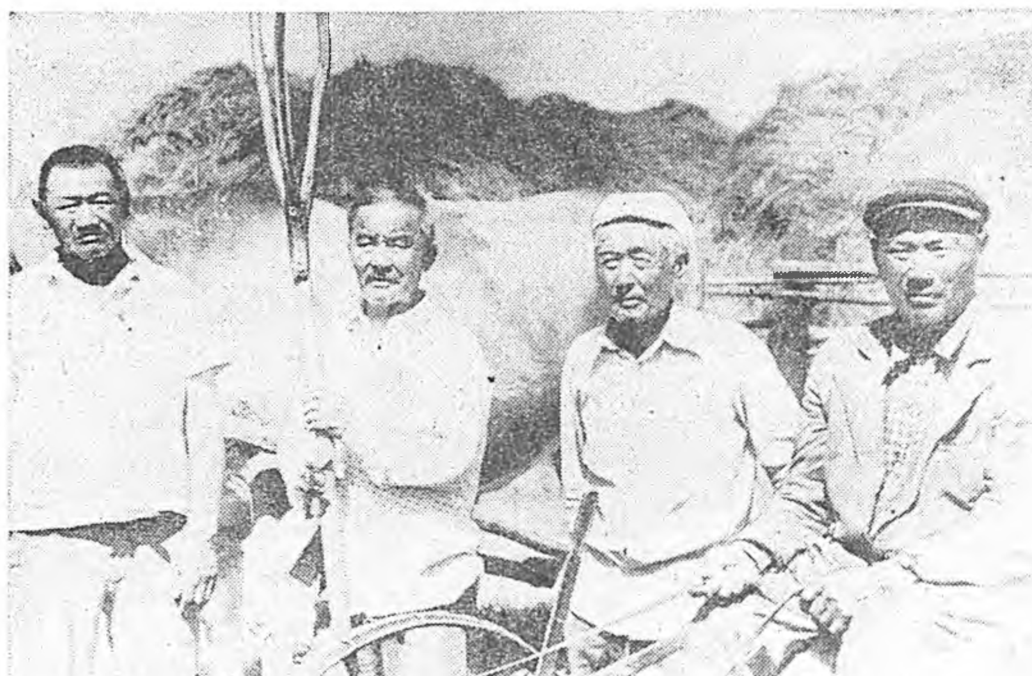
— Гараһаар гурба хонобобди. Хоёр-хоёр морин косилка, тармууртайбди. 25 центнер тухай үбһэн сабшагдаа. Звенодомнай гар хажуур барихаар нэгэшье наһажаал хүн үгы. Добо дошо газарнуудаа сабшанабди. Бэшэ тээнь—бэлхүүһэсээ уһан. Өөһэдөөшье харана ха юмта, һайрхаадхимаар юумэнэй үгы байхые...

Звеное даагшын уруу духа байдалые ойлгохоор һэн. Хажуурһаа байха, тармууршье хүсэд барижа дүршөөгүй үхибүүдтэй уһанда абташаһан сабшалан дээрэ юу бүтээлтэйб. Тиигээдшье энэ бригадын ямар журамтай байһаниие тугаарайхи байдалаарнь тухайлхаар ха юм. Аяар 1600 центнер үбһэ хуряаха түсэбтэй энэ звенодо дүршэлтэй хажууршадай үгы байһаниинь яахын аргагүй харамтайл даа.

Б. Понхониевой заямхаһаа зүүн хойшоо сабшажа байһан П. Цыреновэй звенодо хүрэхэдэмнай, мүн лэ энэ байна гэхээр томонууд сомоо харагдаагүй һэн. Звеное даагшын хэлэһээр, эдэнэрэй сабшадаг газарай ургаса ехэтэйнь уһанда абташоо юм ха. Тиимэһээ мүнөө жэлдэ үбһэ ехээр хуряахамнай мэдэгдээгүй байна гэжэ П. Цыренов бидэндэ хэлээ һэн.

Иигэжэ тэрэ үдэр үбһэшэдэй хэдэн звенонуудаар ябаад байхада, дээрэ дурсагдаһан ажахынуудай үбһэнэй харюусалгатай хаһада хүсэд бэлдээгүй байһаниинь, эмхидхэлэй хүдэлмэриин һулаар ябуулагдаһаниинь элирбэ. Энээн дээрэһээ зарим звенонууд бороо уһанда шалтаад, отогтоо хорожо хайран үдэрнүүдые үнгэргэнэ. Тиимэһээ тус колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эдэ асуудалнуудые хараадаа абажа, дурсагдаһан дутагдалнуудые усадхаха зэргэтэй гэһэн тобшолол хэхэдэ болоно.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Т. Элбеновэй хүтэлбэрилдэг гар хажууршадай звеногой гэшүүд.
Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

Анаагай совхозой үбһэшэдэй звенонуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн һаяхан согсологдобо. Июлиин 20-һоо 25 болотор табан хоногой дүнгөөр нэгэдэхи отделениһээ коммунист Дашицырен Цыбенович Дондоковой даадаг звеногой коллектив бүхыдөө 650 центнер гэхэ гү, али үнгэрһэн табан хоногой туршада звеногой гэшүүн бүхэн тус тустаа 40 центнер үбһэ бэлэдхэһэндээ ажахы дотороо илажа гараба. Энэ коллективтэ совхозой дирекциин, партком болон профкомой зүгһөө дамжуулгын улаан вымпел, 40 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаа.

Хоёрдохи отделениин Александр Дмитриевич Серебрюховой хүтэлбэрилдэг звеногойхид дүн хамта 500 центнер гэхэ гү, али гэшүүн бүхэн тус тустаа 38 центнер үбһэ нөөсэлжэ, хоёрдохи һуурида гараад, мүнгэн шанда хүртөө.

Мүн лэ энэ отделениин Александр Бадмаевич Гомбожаповай ударидадаг коллектив гурбадахи һуури эзэлжэ, мүнгэн шан абаа.

Эдэ түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ түб һууринда Ажалай Алдар Солын туг үргэгдэһэн байна.

Д. ДАРМАЕВ.
Хоринн район.

АРБАН ХОНОГООР УРИД

Эдэ үдэрнүүдтэ Захааминай районой Дүтэлүүрэй совхоздо силос дараха хүдэлмэри эмхитэйгээр эхилэнхэй. Энээниие ажалай ветеран Гомбо Гармаевич Цыдыповэй даадаг лугомелиоративна отрядайхид эрхилнэ. Эдэнэр Зэмхын һү һаалиин фермын дэргэдэхи траншейдэ 500 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлөөд байна.

Силосэй ургамалнуудые хуряалгада 5 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Эндэ механизаторнууд Виктор Ринчинов, Сэнгэ Долгорович Санжиев, жолоошод Валерий Цыбиков, Эрдэм Дармаев, силос даралга дээрэ хүдэлжэ ябаһан Виктор Вампилов, Гэндэн Будаев гэгшэд һайнаар ажаллана.

Тус отрядай гэшүүд хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ, һайн шанартай силос дарахын түлөө оролдоно.

И. ПОЛОМОШНОВ.

ҮДЭР БҮРИ ҮРГЭДЭНЭ

Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой витаминтай ногооной гурил гаргадаг АВМ-1,5 түхэлэй агрегадта дүршэлтэй механизатор Владимир Вакарин ахалагша машинистээр хүдэлжэ, коллективые хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй даадаг звенодо Михаил Горюнов, Сергей Рачинский, Сергей Маслов гэгшэд хүдэлдэг юм. Энэ звеное комсомол-залуушуулай коллектив гэхэдэ алдуу болохогүй.

Тус коллектив даалгагдаһан ажалдаа ёһотойл эзэд шэнгеэр хандажа хүдэлнэ бшуу. Иигэжэ тэдэнэр гурил гаргаха үдэр бүриингөө даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Звеногой гэшүүд сүүдхэдэ дунда зэргээр 60—70 центнер шэмэтэй ногооной гурил гаргажа нөөсэлнэ.

Т. БАДМАЕВА.

ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Хабарһаа эхилээд хура бороотойшье һаа, Яруунын районой ажахынуудта ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа үргэлжэлһөөр. Районой бүхы ажахынуудта үбһэшэдэй бригада болон звенонууд даажа абаһан сабшаландаа үни гаранхай.

Энэ ехэ харюусалгатай хэрэгтэ районой предприяти, эмхи зургаануудай коллективүүд шадаха зэргээрээ хубитаяа оруулхые оролдоно. гээшэ. Тиигэжэ эдэ үдэрнүүдтэ олон предприятиин коллективүүд набшаһата тэжээл бэлдэлгэдэ хам оролсожо, үгтэһэн даабаринуудаа саг соонь дүүргэхые оролдоно.

Жэшээлбэл, типографиин, райОНО-гой, түбэй больницын коллективүүд набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ һайн шанартайгаар тушааба.

Тиихэдэ Нарһатын дунда һургуулиин багшанар болон хүдэлмэрилэгшэд 100 центнер шэмэтэ тэжээл бэлэдхэжэ, хонидой 60 метр утатай үбэлэй байрада абаашажа, армаг доронь хатаахаар үлгэбэ.

Д-Н. ХАЛХАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗВЕНОНУУД УРИЛДАНА

Республика доторнай хэды хура бороотой байбашье, ажахынуудай үбһэшэд наратай сэлмэг үдэрнүүдые һамбаашалан, ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэлгэдэ бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана. Бэшүүрэй районой «Дружба» колхозой 3 отделениинхид үбһэ хуряалгадаа хамсыгаа шаман оронхой. Тэдэнэр хамта дээрээ 800 гектар талмайн үбһэ хуряаха байгаа һаа, мүнөө 410 гектар сабшажа, 341 гектарыень суглууланхай. 630 тонно үбһэн һүрилэгдэжэ, 1576 тонно силос даргдаа. АВМ түхэлэй агрегат үдэр, һүнигүй хүдэлгэгдэжэ, 150 тонно ногооной гурил бэлэдхэгдээ.

Колхоз дотор хамта дээрээ үбһэшэдэй 9 звено тоологдоно. Тэдэнэй дундаһаа В. И. Захаров В. А. Сафонов хоёрой хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звенонууд түрүүлжэ ябанхай. Коммунист Виктор Захаровай звенодо 12 хүн ажаллана. Эдэнэр даалгагдаһан 113 гектар газарһаа гектар бүриин 22 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй юм. Звеногойхид хуряаһан үбһэеэ тэрэ доронь тюг болгон уяна. Мүнөөдэрэй мэдээсэлээр, Виктор Илларионовичай звено 60 гектар сабшаад, тэрэнэйнгээ 50 гектарайхиие хуряажа абанхай. Дүн хамта һүрилэгдэһэн, тюк болгогдоһон үбһэнэй хэмжээн 1200 центнертэ хүрэнхэй.

Энэ звенодо дүршэлтэй бэрхэ луговод, пенсионер Дымбрыл Дашиевич Гурдыков, Очир Бадмаевич Аюшеев гэгшэд туһалалсана. Киномеханик Людмила Ильинична Захарова үбһэшэдые амтатай хоолоор хангана.

Владимир Александрович Сафоновой хүтэлбэрилдэг звено даалгагдаһан 130 гектарайнгаа 55-найнь ногоо унагаажа, тармажа абаа. Энэ звенодо 4 аха дүү Сафоновууд амжалтатайгаар ажаллажа ябана. Тиихэдэ үниинэй луговод Бимба Дашиевич Арьяев эндэ хүдэлнэ. Звеногойхид мүнөө Шанарай бууса гэжэ газарта эршээ улам шангадхан ажаллана.

Коммунист Цыденбал Бадмажапович Абидуев комсомол-залуушуулһаа бүридэһэн гар хажууршадай звеное хүтэлбэрилнэ. Звеногой гэшүүдэй олонхинь һургуулиин һурагшад, студентнэр юм. Эдэнэр оньһон техникын ябажа шадахагүй намагтай, бутатай газараар гараар сабшана.

Энэ колхозой үшөө 6 звено ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ эршэтэйгээр хабаадалсажа байнхай.

— Һүүлэй үедэ ходо шахуу ороһон бороо ажалыемнай гэдэргэнь татана. Гэбэшье бидэнэр бороотой үдэрнүүдтэ миин һуунагүйбди. Үбһэ һалхитуулан хатааха арга үргэнөөр хэрэглэн, сабшагдаһан ногоогоо гутаангүй хуряанабди. Үшөө нэгэ хэдэн үдэр наранай гараал һаань, олонхи звенонууднай үбһэеэ хуряажа дүүргэхээр хараална, —гэжэ колхозой агроном Александр Мальцев хөөрөө һэн.

Х. ДОРЖИЕВА.

...ДЭМ ТЕХНИКЫН ТУЙЛАЛТАНУУДТА—ҮРГЭН ХАРГЫ

...КПСС-эй обкомой полити... ...лэй байшангай ехэ зал соо ...промышленна предприяти... ...эн шэнэлхэ, техническэ та... ...зэбсэгжүүлхэ асуудалаар ...ическа конференци болобо. ...дэлжэ байһан предприяти... ...бэн шэнэлэлгэ ба техниче... ...шэнээр зэбсэгжүүлгэ—Бу... ...эй промышленна үйлэдбэ... ...и түргэнөөр хүгжөөлгын, ...нь дээшэлүүлгын гол шэг... ...элидхэл КПСС-эй обкомой ...П. В. Потапов хээ.

...СР-эй Госпланай гол фонд... ...гай начальнигай орлогшо Н. И. Фомичев, Буряадай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Ц. М. Данзанов, Главбурятстройн начальнигай орлогшо В. Р. Соктоев, Стройбанкын республиканска конторые эрхилэгшэ М. И. Смолина, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой промышленностиин таһагые даагша М. Ф. Платонов, Улаан-Үдын авиационно заводой директор Ю. Н. Кравцов, «Забайкаллес» нэгэдэлэй ахамад инженер Л. Д. Шопхоев, «Бурятснабсбыт» управлениин начальник Ц. Д. Цыбикжапов, НТО-гой областной соведэй түрүүлэгшын орлогшо Т. Д. Дубровская, Буряадай АССР-эй Нютагай промышленностиин министр М. Ф. Завгородняя, Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой ахамад инженер Н. А. Астапенко, республикын эдеэ хоолой промышленностиин министр Н. И. Кузнецов, Зүүн Сибириин технологическа институдай ректор Д. Ш. Фролов, «Бурятэнерго» управлениие эрхилэгшэ Г. О. Борисов, Буряадай АССР-эй Статистическа управлениин начальник Ф. И. Ченкиров гэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев научно-практическа конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа үгэ хэлэбэ.

Манай корр.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ
УКАЗ

«РСФСР-эй ЗАГАҺАНАЙ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Загаһанай ажахын талаар аша габьяатай байһанайнь түлөө «РСФСР-эй загаһанай ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Демина Валентина Агафоновнада — Нижнеангарскын загаһанай заводой ахалагша мастер.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной августын 4.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ
УКАЗ

ТҮМЭР ЗАМАЙ ТРАНСПОРТЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй ТРАНСПОРТЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Транспортын талаар аша габьяатай байһанайнь түлөө «РСФСР-эй транспортын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Бадмаев Валерий Гармаевичта — Зүүн Сибириин түмэр замай элшэ хүсөөр хангалгын Улаан-Үдын участогай электромеханик.

Болдаков Иннокентий Михайловичта — Зүүн-Сибириин түмэр замай Мысовскэ дистанциин харгын мастер.

Козыкин Алексей Ивановичта — Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдэ станциин начальник.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной августын 4.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ ГҮНЗЭГЫГӨӨР ШУДАЛХЫН ТҮЛ[…]

ПАРТИЙНА ГЭГЭЭРЭЛЭЙ, ОЛОНИИТЫН ПОЛИТИЧЕСКЭ БА ЭКОНОМИЧЕСКА ҺУРАЛСАЛАЙ СИСТЕМЭДЭ ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛЭЙ ЭХИЛХЫН У[…]

Марксистско-ленинскэ научна үзэл бодол бүридүүлэн хүмүүжүүлхэ гэшэ совет хүмүүжүүлгын хубилшагүй үндэһэ һуури байгаа, байһаар заабал. Тэрэмнай коммунистнууд болон ажалшадые социальна үйлэ ушарнуудые өөрөө сэгнэжэ шадаха, мүнөөнэй зорилгонуудые манай эсэсэй үг зорилгонуудтай холбоотой байһые хараха, хабаха дайсадтай үндэһэ баримтатайгаар арсалдаха шадаха, ушар ёһо мэдэхэ политическэ тэмсэлдэ болгодог байна.

Партийна комитедүүдэй эрхилхэ баатай болодог бусад асуудалнуудай ехэ шухала байгаашье һаань, үзэл сурталай худэлмэриие улам бүри эхээр түрүүшын зэргэдэ табигдана гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Ажалшадай ушар ёһо мэдэлгэһээ, эдэбхи үүсхэлһээ хүгжэлтэ түгэс социализмые түсэбэй гуримаар, али бүхы талаарнь нарижуулан һайжаруулгын холын хараатай зорилгонуудые шиидхэлгэ сэхэ дулдыдадаг байха юм.

Ю. В. Андроповой үгэ, К. У. Черненкын элидхэл болон Пленумэй бусад документнүүд дотор үзэл сурталай ажал ябуулгые саашадань һайжаруулха, тэрэнэй үрэ дүнгүүдые дээшэлүүлхэ тодорхой программа хараалагданхай. Энэ һалбариин талаар партиин шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн гэхэдэ, партийна гэгээрэлэй, олониитын политическэ һуралсалай хүдэлмэриин онол аргые хубилалга мүн болоно.

Партиин XXVI съездын дурадхалнуудые, КПСС-эй ЦК-гай тогтоолнуудые бэелүүлэн, марксистско-ленинскэ һуралсалай эмхидхэл нарижуулан һайжаруулха талаар партийна комитедүүд, пропагандистнуудай кадрнууд зарим тэды хүдэлмэри ябуулһан байна. Мүнөө үедэ партийна һуралсалда 16 миллионһоо дээшэ коммунистнууд болон партийнабэшэ эдэбхитэд хабаадуулагдана. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Ю. В. Андроповой «СССР-эй 60 жэл» гэһэн элидхэл, «Карл Марксын һургаал ба СССР-тэ социалис байгуулалтын зарим асуудалнууд» гэһэн статьяе гүнзэгыгөөр шудалалга һуралсалай удха шанар һайжаруулһан, ажабайдалтай тэрэнэй холбоое бэхижүүлһэн байна. Һургуулинууд болон семинарнуудта һурагшад өөһэдынгөө парторганизацинуудай, ажалша коллективүүдэй бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болоо.

Гэхэтэй хамта партийна һуралсал эмхидхэлгэдэ горитой дутуу дунданууд усадхагдаагүй байһаар. Олохон хэшээлнүүд мүнөө улам урганан эрилтэнүүдтэ гүйсэд дүүрэнээр үшөөл харюусанагүй, ёһын тэдыдэ үнгэргэгдэнэ, коммунистнуудта ехэ һонирхол үүсхэнэгүй. Олониитын хэрэгэй талаар зарим һурагшадай эдэбхигүй байлгатай нэгэ зарим пропагандистнууд эбсэнхэй байха юм. Өөрөө бэеэ даагаад политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ ябадал, хубиин түсэбөөр һураха ушар үшөөл һулаар хүгжөөгдэнэ. Партийна организацинууд хэшээлнүүдэй удха болон шанарай асуудалнуудта зарим ушарта анхаралаа табинагүй.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум үзэл сурталай хүдэлмэриин энэ шухалын шухала шэглэлдэхи байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн, бии байгаа дутагдалнуудаа элирхэйлһэн, партийна һуралсалай шанар ба үрэ нүлөө саашадань дээшэлүүлхэ харгы замуудые тодорхойлһон юм. Пленум дээрэ заагдаһанай ёһоор, нэн түрүүн ёһын тэдысэ хандалгатай, энэ тэрэ юрэнхы дүримүүдые хубхай хооһоор, ажабайдалһаа таһархайгаар сээжэлдэхэ ябадалтай хахасаха хэрэгтэй. «Мүнөөнэй эрхэ байдалда хүн бүхэнэй партиин политикые гүнзэгыгөөр ойлгохо, абаһан эрдэм мэдэсээ хэрэг дээрэнь хэрэглэжэ шадаха, өөрынгөө хубиин үялгые эли тодоор ойлгоод, бодото дээрээ бүхы дүүргэхэ гэшэ политическэ һуралсалай үг удха болоно», — гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглэһэн байна.

Партийна гэгээрэлэй, ажалшадай политическэ ба экономическа ниитэ һуралсалые КПСС-эй XXVI съездын, партиин Центральна Комитедэй майн, ноябриин (1982 он) болон июниин (1983 он) Пленумүүдэй найруулан зохёоһон шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ партийна организацинууд, ажалша коллективүүдэй бүхы ажал ябуулгатай тэһэршэгүйгөөр холбоотой хэрэгтэй болоно. Коммунистнуудай болон бүхы ажалшадай һуралсал арадай оюун бодолой хүсэл эрмэлзэлые элсүүлгэдэ, тэдэнэй ажалай ба социальна эдэбхиие дээшэлүүлгэдэ хэр зэргэ туһа хүргэнэб, энээнһээл арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ, манай урагшаа дэбшалгын эршэ ехэхэнээр дулдыдаха байна бшуу.

Теори шудалдаг, тэрээгээр һонирходог, ехэ дуратай байхаар коммунистнуудые хүмүүжүүлгэдэ манай парти һуларшагүй анхарал хандуулдаг байгаа, байнашье. Энэмнай КПСС-эй ленинскэ хубилашагүй ёһо заншал мүн болоно.

Июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, партийна һуралсалые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые хүтэлбэрилгэ болгон, марксистско-ленинскэ гэгээрэлэй һалбаридахи хүдэлмэриие залан сэхээр, шууд нэтэрүүгээр һайжаруулха, тэрэнэй үзэл сурталай-теоретическэ, эмхидхэлэй болон методическа хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, ажалша коллективүүдэй хүтэлбэрилхы хүсэн ба политическэ гол хүсэн болохо партийна организацинуудай дайшалхы шадабариие дээшэлүүлгэдэ партийна һуралсалай эдэбхитэйгээр туһалдаг байхые туйлаха хэрэгтэй.

Парти болон арадай бүхы ажал ябуулгада онсо шухала удха шанартай КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй документнүүдые ойлгуулха ба гүнзэгыгөөр шудалха гэшэ партийна организацинуудай болон пропагандистнуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго мүнөө үедэ болоно гэшэ. Коммунист бүхэн, бүхы ажалшад Пленумэй шиидхэбэринүүдэй гол удхые һайнаар ойлгохо, тэдэниие бэелүүлгэдэ өөрынгөө һууриие эли тодоор тодорхойлхо ёһотой. Пленумэй зүбшэн хэлсэһэн асуудалнуудаар үргэн олониитын тон ехээр һонирхожо байһые хараадаа абан, июль—сентябрь һаранууддта һуралсалай бүхы түхэл маягуудта ажалшадтай хоёр хэшээл иимэ темэнүүдээр үнгэргэхэ гээд дурадхагдана: «Шэнэ хүниие бүридүүлэн хүмүүжүүлгэ — коммунис байгуулалтын үг зорилго ба эрхэ нүхэсэл мүн», «Социально-экономическа зорилгонуудые үзэл сурталай талаар хангалга».

Партийна гэгээрэлэй системэдэ июниин Пленумэй материалнуудые шудалалга һуралсалай ерэхэ жэлдэ үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Тиигэжэ тэрэ «Үзэл сурталай хүдэлмэри — бүхы партиин, коммунист бүхэнэй хэрэг» гэһэн темэтэй хэшээлээр эхилхэ байна. Энэ хэшээлэй үг зорилго гэхэдэ, партиин үзэл сурталай хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулгын арга замуудые коммунистнуудай гүнзэгыгөөр ойлгохо, тэрэнэй шанар ба үрэ дүнгүүдые дээшэлүүлхын түлөө өөрынгөө хубиин харюусалгые тодорхойлхо ябадал болоно.

Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин нүлөөлхы хүсэн гэхэдэ, тэрэнэй научна үндэһэ баримтатай байлга, эгээл түрүү, саг үргэлжэ хүгжэжэ байгаа марксистско-ленинскэ теоридо түшэглэлгэ мүн болоно. Революционно һургаалые зохёохы ёһоор хүгжөөхэ талаар манай парти айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг гэшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ совет обществын экономическа, социально-политическэ ба оюун бодолой хүгжэлтын шэнжэ шанар тухай шухала теоретическэ шэнжэлгэнүүд болон тобшололнууд хэгдэһэн байна. Тэдэ мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудые шэнжэлгын эрдэм ухаанай талаар үндэһэ баримтатай онол аргануудаар партиие, бүхы арадые зэбсэгжүүлһэн юм.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ научна коммунизмын теори болон бодото ябуулгада оруулһан ехэ хубита боложо үгэнэ. Тэрээн дотор совет обществын һаяын жэлнүүдтэ болон холын ерээдүйдэ хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй шэнжэ шанарнууд гүнзэгыгөөр харуулагдаһан, үзэл сурталай хүдэлмэриин гол зорилгонууд тодорхойлогдоһон, КПСС-эй Программын шэнэ редакциие зохёон найруулалгын гол шухала асуудалнууд хараалагдаһан байна. Энэ үгэ доторхи программна дүримүүд болон тобшололнууд партийна гэгээрэлэй, комсомолой политическэ гэгээрэлэй, ажалшадай политическэ ба экономическа ниитэ һуралсалай системын һуралсалай бүхы курсануудта оруулагдаха юм.

Партийна гэгээрэлэй һуралсалай шэнэ жэлдэ коммунистнууд болон партийнабэшэ эдэбхитэдэй анхарал марксизм-ленинизмын бүридэдэг хубинуудые, мүн тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй найруулан табиһан гол шухала теоретическэ ба политическэ асуудалнуудые шудалалгада хандуулагдаха байна. Нэн түрүүн хүгжэлтэ түгэс социализмын теори болон бодото хэрэгэй асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха ёһотой болоно. Партийна һуралсалай бүхы түхэл маягуудта тэрэнэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ба үйлэдбэриин харилсаануудай, хубааригын һалбариин хүгжэлтын хуули ёһонуудые, шэнжэ шанарые ойлгуулха ушартай. Партийна пропагандистнууд хадаа хүн бүхэнэй үндэр мэдэрэлтэй, зохёохы ёһоной ажалай үрэ дүнгүүдһээ арад зоной ажаһуудалай эрхэ байдалай һайжаралгын дулдыдадагые эли тодоор, ойлгосотойгоор харуулха, социализмын эрхэ байдалда ажалша олониитын ажабайдалай онсо шэнжэ шанарай, социалис соёл болбосорол гэжэ хүндэтэй солотойгоор нэрлэгдэжэ болоомоор бүхы юумэнэй үг удхые тайлбарилха зэргэтэй.

Хүгжэлтэ түгэс социализм тухай һургаалые шудалалга хадаа тэрэнэй бүхы һалбаринуудые нарижуулан һайжаруулгада коммунистнуудай бодото дээрээ хабаадалгын научно-теоретическэ үндэһэ һууринь болоно.

Марксистско-ленинскэ үзэл бодол бүридүүлэн хүмүүжүүлгэ манай түүхэтэ түйлалтануудые, шэнэ байгуулалтын булюу һайн талые үнэншэмөөр, шадамараар идхан ойлгуулалгатай нягта холбоотой байха ёһотой. Манай Ленинскэ партиин хоёрдохи съездын 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан документнүүд болон материалнуудые тайлбарилан ойлгуулга эндэ удха шанартай байха. Энээниие хараадаа абан, парти тухай марксистско-ленинскэ һургаалые, социализмын түлөө тэмсэлэй элдэб шатануудтахи тэрэнэй ажал ябуулгын дүй дүршэлые шудалалгада анхаралаа шангадхаха, хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгын эрхэ байдалда КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргын улам ургажа байһые гүйсэд дүүрэнээр харуулха хэрэгтэй.

Уласхоорондын байдалай эрид хурсадалга, дайнай һүүлээрхи бүхы үедэ өөрынгөө эршэ ба хүсэнэй талаар үзэгдөөгүй, хоёр тэд ондоо үзэл бодолой, хоёр политическэ хараа шугамай—социализм болон империализмын хоорондохи тэмсэл хадаа уласхоорондын оршом соохи үзэл сурталай тэмсэлэй гол шухала асуудалнуудые. КПСС-эй уласхоорондын ажал ябуулгын асуудалнуудые шудалалгада анхаралаа ехээр табиха эрилтэ табина. Дэлхэй дээрэ хэдэн миллион хүнүүдэй ухаан бодолой, зүрхэ сэдьхэлэй түлөө тэмсэл ябуулагдана, тиимэһээ тэрэнэй үрэ дүнгүүдһээ хүн түрэлтэнэй ерээдүй бага бэшээр дулдыдаха байна ха юм. Энээн дээрэһээ социалис общество, тэрэнэй булюу һайн талануудтухай, тэрэнэй эб найрамдалда дуратай политика тухай үнэн зүб үгые ойлгосотойгоор хүнүүдтэ хүргэжэ шадаха ябадалай онсо шухала удхатай байһаниинь ойлгосотой. Мүн тиихэдэ империализмын худал хуурмаг, һандаргахы хүсэлтэй пропагандые болон арад зондо харша политикые шадамараар элишэлхэ, буржуазна үзэл суртал болон ёһо гуримда эбсэшэгүй байхаар, политическэ үндэр һэримжэтэй, мүнөө үе сагай гол шухала асуудалнуудые шэнжэлхэдээ, ангиин шэнжэтэйгээр хандадаг байхаар һурагшадые хүмүүжүүлхэ гэшэ энээнһээ бага бэшэ удха шанартай. Алишье курса шудалхадаа, буржуазна болон ревизионис үзэл сурталай научна үндэһэ баримтагүй байһые, хархис үг удхыень гүнзэгы мэдэсэтэйгээр шүүмжэлэл хэхэ, КПСС-эй түүхэ болон политикые, бодото социализмын түйлалтануудые худал хуурмагаар харуулха ябадалые элишэлхэ хэрэгтэй гэшэ.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй заабаринуудтай зохилдуулан. һуралсалай бүхы хэшээлнүүд, урданайхидаал адли, К. Марксын, Ф. Энгельсэй, В. И. Ленинэй үзэл сурталай үг баялигай, КПСС-эй документнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ, партиин дотоодын болон гадаадын политикын гол шухала асуудалнуудтай, арадай ажахын болон социально-политическэ зорилгонуудые шиидхэлгэтэй таһаршагүй нэгэдэлтэйгээр үнгэргэгдэхэ болоно.

Залуу коммунистнуудай һургуулинуудта КПСС-эй Уставай, партиин программна документнүүдэй, нэн түрүүн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгын үндэһөөр партийна байгуулалтын асуудалнуудые шудалалга үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Партида ороһон хүн бүхэндэ тэрэнэй үзэл сурталай-политическэ үг баялигые, тэрэнэй ленинскэ ёһо заншалнуудые, большевигүүдай журам гуримые шудалхадань туһалха хэрэгтэй. Партийна зэргэнүүдтэ шэнээр орогшодой политическэ һуралсал партийна организацинуудай ажабайдалтай тон нягта холбоотой байха зэргэтэй гэшэ.

Марксизм-ленинизмын үндэһэ һууринуудые шудалдаг һургуулинуудта һурагшадай анхарал марксистско-ленинскэ теориин бүридэдэг хубинуудые, КПСС-эй түүхые, тэрэнэй экономическа политикые шудалалгада элсүүлэгдэхэ байна. Полит-һургуулинуудта һурагшадта партиин дотоодын ба гадаадын политикын гол шухала асуудалнуудые шудалхые дурадхагдана.

Научна коммунизмын һургуулинуудай һуралсалай гол удхань гэхэдэ, хүгжэлтэ түгэс социализмын теори болон практикын, партиин экономическа болон социальна политикын асуудалнуудай, КПСС-эй түүхын дүй дүршэлэй, ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулгын, КПСС-эй мүнөөнэй үе шатын аграрна политикын, ажабайдалай социалис шэнжэ шанарай талаар, дэлхэйн оршом соохи үзэл сурталай тэмсэлэй, дэлхэйн социализмын байгуулалтын, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтын талаар проблемнэ курсануудые шудалалга болоно.

Партийна болон ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудай марксистско-ленинскэ хатуужалгада парти онсо анхарал хандуулдаг юм. Партиин политикые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлгэ марксистско-ленинскэ теориие гүнзэгыгөөр шудалха эрилтэ тэдэнэй урда табина бшуу. Һуралсалай ерэхэ жэлдэ тэдээндэ хоёр жэлэй туршада шудалагдаха «Хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгын гол шухала асуудалнууд» гэһэн түсхай курса дурадхагдана. Партийно-ажахын эдэбхитэдэй һургуулинуудай хүдэлмэриин шанарые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, коммунис-хүтэлбэрилэгшэдэй үзэл сурталай-теоретическэ хэм хэмжээе дээшэлүүлгын хойноһоо хиналта шангадхаха гэшэ тон шухала. Үзэл сурталай эдэбхитэд КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр үзэл сурталай хүдэлмэриин теори болон практикын асуудалнуудые шудалан үзэхэ юм.

Өөрөө бэеэ даагаад политическэ эрдэм мэдэсээ саашадань хүгжөөлгэдэ, өөрын хубиин түсэбүүдээр һуралгада партийна комитедүүд анхаралаа ехээр хандуулха ёһотой. Үнгэрһэн жэлдэ урид шэлэһэн предмедээ өөрөө шудалжа дүүргэһэн дээдэ эрдэмтэй коммунистнуудта бэеэ даагаад шудалхынь тула нэн түрүүн марксизм-ленинизмын классигуудай түс түс зохёолнууд, СССР-тэ социалис демократи болон национальна харилсаануудай хүгжэлтын гол шухала асуудалнууд болон бусад асуудалнууд дурадхагдана. Бэеэ даагаад һурадаг хүнүүдтэ туһаламжа болгон, теоретическэ шухала асуудалнуудаар түсхай лекцинүүдые, консультаци, семинар болон теоретическэ конференцинүүдые хэрэглэхэ гэшэ шухала. Коммунистнуудай өөрөө һураха ябадалые хинахын, тэдэнэй эрдэм мэдэсын гүнзэгы ба бата бэхи байһые элирүүлхын тула партийна комитедүүдтэ, нэгэ нэгээрнь гү, али бүлэг бүлэгөөрнь суглуулжа, үзэһэн асуудалнуудай удхын талаар тэдээнтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ гээд дурадхагдана. Тиихэдээ энээндэ ниитын эрдэмэй багшанарай, дүй дүршэлтэй пропагандистнуудай дундаһаа консультантнуудые хабаадуулха хэрэгтэй. Эмхидхэгдэһэн һургуулинуудта коммунистнуудай һуралгые хубиин түсэбөөр политическэ эрдэм мэдэсээ бэеэ даагаад дээшэлүүлгэтэй һэлгэжэ байхада таарамжатай.

Научна интеллигенци методологическа семинарнуудта ниитын, естественнэ болон техническэ эрдэмүүдэй философско асуудалнуудые шудалжа үргэлжэлхэ юм. Тиихэдээ һуралсалай удхые ниитын мүнөө үеын хүгжэлтын, хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгын гол шухала асуудалнуудаар үргэдхэн баяжуулха гэшэ шухала. Эдэ методологическа семинарнууд эрдэм, техникын эрид хүгжэлтын түйлалтануудые социалис байгуулалтын булюу һайн талануудтай нэгэдүүлхэ ябадалда өөрынгөө хубитые оруулха ёһотой.

Партийна гэгээрэлэй һуралсалда дурадхагдаһан бүхы курсануудай һуралсалай программанууд шэнэлэн хубилгагдажа. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй материалнуудаар нэмээгдэжэ байнхай.

Олониитын политическэ һуралсал энэ һуралсалай шэнэ жэлдэ багшанарта, соёлой, техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудай, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг ба пропагандын хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, һуралсалай эмхи зургаануудай багшанарта, бусад хэдэ хэдэн һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулжа байгуулагдаһан научна коммунизмын һургуулинуудта эрхилэгдэхэ болоно. Тэдэнэй программанууд КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй документнүүдэй үндэһөөр захихо министерствэнүүд болон албан зургаануудай методическа совэдүүдээр хубилган шэнэлэгдэхэ байна. Һуралсал эмхидхэхэдээ кадрнуудай мэргэжэлэй ба ниитын ажал ябуулгын илгаанууд болон шэнжэ шанарнуудые хараадаа абаха шухала гэжэ дүй дүршэл харуулна. Олониитын политическэ һуралсал хүгжөөлгэдэ «Знание» бүлгэмэй, профсоюзэй, комсомолой организацинуудай үүргэ дээшэлхэ байна.

Арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэлгэ үзэл сурталай талаар хангалгада, экономикые хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ ажалшадай экономическа һуралсал шухала үүргэ дүүргэдэг гэшэ. Һуралсалай шэнэ жэлдэ ажалшадай экономическа гэгээрэл болон хүмүүжүүлгэ үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөлгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, кадрнуудай мүнөөнэй экономическа ухаан бодол бүридүүлгэдэ, социалис ёһоной һубэлгэн ухаатай, бүтээмжэтэ ябуулгатай байхаар хүмүүжүүлгэдэ шэглүүлэгдэнэ хэй байха юм. Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын, алмалта арьбалалтын, ажахы эрхилэлгэ болон хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулгын, СССР-эй Эдеэ хоолой болон Энергетическэ программануудые бэелүүлгын гол шухала асуудалнуудаар арбан нэгэдэхи табан жэлдэ дурадхагдаһан һуралсалай курсануудые улам бүри гүнзэгыгөөр шудалалга эрхилхэ гээд хараалагдана.

Хүдөөдэ хамтын подряд, алмалта арьбалалтын гурим бэелүүлгын дүй дүршэл, ажалай (промышленностьда, барилгада, транспорт дээрэ) эмхидхэлэй бригадна, ажахын тоосооной гуримууд; үйлэдбэриие техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлгын ба гарай ажал хороолгын дүй дүршэл; эрдэм, техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ хурдан түргэнөөр нэбтэрүүлгэ; ажалша коллектив болон хүтэлбэрилгэ — иимэ гол шухала темэнүүдээр һуралсалай шэнэ программанууд бэлдэгдэхээр мүн лэ хараалагдана. Түрүү дүй дүршэл шудалха ба нэбтэрүүлхэ, хүдэлмэриин газарта (коллективтэ) экономическа ажал ябуулгын шэнжэлэл хэжэ һураха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хубиин (бригадын) түсэбүүдые табижа, алмалтын хубиин тоосоо хэжэ, социалис уялгануудые зохёон табижа һураха талаар практическа хэшээлнүүдые һуралсалай түсэбүүдтэ хараалха гэшэ тон шухала.

Комсомолой политическэ һуралсал, залуушуулда политическэ ба гурим заншалай үндэр дээдэ шэнжэнүүдые, обществын аша туһада ажал хэхэ арга шадабари болон бэлэн байлгые бүридүүлэн хүмүүжүүлгэ, патриодой, интернационалистын, өөрынгөө ороной гамтай бэрхэ эзэнэй мэдэрэл хүгжөөлгэ хадаа партийна организацинуудай үдэр бүриин анхарал оролдолго гаргажа байха асуудал болоно. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андропов ургажа ябаа үетэнэй хүмүүжүүлгэ тухай хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглэһэн: «Манайда хүн бүхэн юрэнхыдөө эрдэм мэдэсын зарим тэдые ойлгодог байхаар хүмүүжүүлэгдэдэг бэшэ, харин нэн түрүүн социалис обществын эрхэтэн, коммунизм эдэбхитэйгээр байгуулагша, тиихэдээ үзэл сурталай хараа бодолтой, гурим журамтай ба гүн һонирхолтой, ажалай ба абари зангай үндэр соёл болбосоролтой байхаар тэдэнэй хүмүүжүүлэгдэдэг байхые парти хүсэдэг юм». Эдэ заабаринуудые бэелүүлгэ хадаа КПСС-эй марксистско-ленинскэ теори болон политикын үндэһэ һууринуудые, социально-политическэ бодото ябуулгануудтай нягта холбоотойгоор, эдэбхитэйгээр шудалалга һуралсалай шэнэ жэлдэ комсомолой политическэ гэгээрэлэй гол удхань болохо юм.

Партиин политикые гүнзэгыгөөр ойлгодог байлгые теоретическэ һуралсалай хангахын тула, өөрынгөө эрхэтэнэй уялгые дүүргэхын түлөө харюусалгыень хүгжөөхын тула тэрэ үрэ нүлөөтэй, зохёохы шэнжэтэй байха ёһотой. Һуралсалай эдэбхитэй түхэл маягууд ба онол аргануудые хүгжөөлгэ тэрэнэй шанар болон аша үрэнүүдые дээшэлүүлгэдэ тон хэрэгтэй эрхэ байдал мүн болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар зарим тэды дүй дүршэл бии болонхой. Рефераднууд болон элидхэлнүүдые зүбшэлгэ, үгэ булялдаан, һуралсалай проблемнэ онол арга, научно-практическа конференцинүүд, үйлэдбэриин ажал ябуулгые, социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые шэнжэлхэ талаар бодото даабаринуудые дүүргэлгэ гэхэ мэтэ хаа хаанагүй бодото байдалда үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэдэг болоо. Эдэ бүгэдэ «Пропагандист—табан жэлдэ» гэһэн хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, һурагшадай ажалай эдэбхиие хүгжөөлгэдэ тэрэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

Партийна һуралсалда хабаадагшадай ниитын-политическэ бодото ябуулганууд улам бүри ехээр хүгжэжэ байнхай. Тэдэ ажалдаа, ажаһуудаг газартаа нүхэдэйнгөө урда политинформацинуудые, хөөрэлдөөнүүдые эдэбхитэйгээр үнгэргэдэг, коллектив доторхи үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шэнжэлгэдэ хабаададаг байха юм.

Тиигэбэшье политическэ һуралсалай эдэбхитэй түхэл маягууд болон онол аргануудхаа хаанагүй нэбтэрүүлэгдэдэг үшөөл болоогүй байһаар. Олохон пропагандистнууд энэ хүдэлмэриин методикые һайнаар шудалаагүй гэшэ. Хэшээлнүүдэй үргэлсэл пропагандистнуудай лекцинүүдые шагналгаар ба уридшалан даабари абаһан зарим һурагшадай үгэ хэлэлгээр хизаарлахагүйе түйлаха ушартай. Политическэ хэшээл бүхэнэй шанар тэрээндэ хабаадагшадай ухаалан бодомжолгын хэм хэмжээгээр, коммунис нангин хэрэгэй үнэн зүбые элирхэйлхэ, аршалан хамгаалха, ниитэ партийна болон гүрэнэй зорилгонуудые шиидхэлгэтэй өөрынгөө үйлэдбэриин ба ниитын ажал ябуулгын холбоотой байһые хараха шадабаряар сэгнэгдэхэ зэргэтэй.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй табиһан шэнэ зорилгонууд пропагандистнуудта үзүүлэгдэдэг теоретическэ болон методическа туһаламжые нилээд ехээр һайжаруулхын тула шанга хүсэл оролдолго гаргаха эрилтэ партийна комитедүүдтэ табигдана. Тэдэниие гол хүдэлмэриһөөнь сүлөөлөөд, хоёр неделиин курсануудта һургаха гэшэ партийна һуралсалай пропагандистнуудай эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлгын шухала арга болонхой. Иимэ курсануудые бүхэли жэлэй туршада үнгэргэхэдэ таарамжатай юм. Тиихэдээ пропагандистнуудай бэлэдхэл дээшэлүүлгын эмхидхэл болон шанарые һайжаруулгада туһа хүргэхын тула тэдэниие, багашаг бүлэгүүдээр, предмет предмедүүдээрнь суглуулжа, һургабал ашатай байха. Курсануудай хүдэлмэриие саашаданьшье һайжаруулха, тэдэнэй һуралсалые партиин теори болон политикын гол шухала асуудалнуудаар, дэлхэй дээрэхи үзэл сурталай тэмсэлэй асуудалнуудаар улам баяжуулха, партийна һуралсалай методикые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй. Пропагандистнуудые психологиин болон педагогикын, контрпропагандын методикын, заадаг предмедэйнь теориин эрдэм мэдэсээр зэбсэгжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Пропагандистнуудай болохоёо байгаа зун-намарай курсануудта КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй документнүүдые гүн гүнзэгыгөөр шудалалгада онсо анхарал хандуулха гээд дурадхагдаба.

Жэлэй туршада пропагандистнуудай һуралсал, урдынхидаал адли, партиин горкомууд болон райкомуудай дэргэдэхи саг үргэлжэ хүдэлдэг семинарнуудта бэелүүлэгдэхэ болоно. Таарамжатай сагтань үнгэргэгдэдэг пропагандистнуудай һара бүриин һуралсал, тэдэнэй хүдэлмэриин эрхэ байдалда партийна комитедүүдэй саг үргэлжэ хандуулдаг анхарал хадаа пропагандистын мэргэжэл шадабариин ургалгада туһа хүргэдэг, һуралсалай аша үрые дээшэлүүлхэ бодото эрхэ байдал байгуулдаг гэжэ олон жэлэй дүй дүршэл үнэншэмөөр элирхэйлэн харуулна. Зарим газарта пропагандистнуудай семинарнуудые хаа-яа үнгэргэхэ ушарнууд бүхыдөө партийна һуралсалай шанар болон аша үрые доошолуулжа магад шуу.

Пропагандистнуудай һуралсалда марксизм-ленинизмын университедүүдэй үүргэ улам ехэ болоно. Һуралсалай ерэхэ жэлдэ хүдөөгэй партийна организацинуудай пропагандистнууд болон консультантнуудые бэлдэхэ заочно отделенинүүдые зарим тэды үргэдхэбэл таарамжатай байна. Тиихэдээ университедтэ һурагшадай ниитэ тоое олон болгохогүй ушартай. Пропагандистнуудта туһа хүргэлгын бусадшье түхэлнүүдые нарижуулан һайжаруулха, хубиин консультацинуудые үнгэргэхэ, жэшээтэ һургуулинуудай хүдэлмэриие, һая эхилэгшэдые дүй дүршэлтэй пропагандистнуудай шефтээ абалгые дүй дүршэлөө андалдалгые хүгжөөхэ. Пропагандистын үдэрые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ ёһотой болоно.

Нютаг нютагуудай партийна пропагандын болон пропагандистнуудай һуралсалай методическа түбүүд гэхэдэ, политическэ гэгээрэлэй байшангууд болон кабинедүүд болоно. Тиимэһээ тэдэнэй һуралсалай-материальна баазые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, аман үгын политическа про[…]

«ПРАВД[…] 2-ой номе[…]

ТАРЯАН ТУХАЙ ХАМТЫН ОРОЛДОЛГО

СВЕРДЛОВСК. Областиин ажахынуудта намарай хара таряа жэгдэ хуряажа эхилээ. Июль һарада үдэр бүри шахуу аадар бороо орожо, оройһо унагааһан байгаа. Тиимэһээ механизаторнууд таряанай эшэ бодхоохоор жатканууда түхеэрээ. Область доторор 800 мянган гектарта намарай тарян таригданхай юм. Тэрэнэй хахад шахуу хубииень нарядгүйгөөр хүдэлдэг коллективүүд элдүүрилһэн байгаа.

ЧЕРНИГОВ. Бобровицко районой «Серп ба Молот» колхоз гүрэндэ ороһо худалдаха түсэбөө дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. 5 мянган тонно шэнэ ургасын ороһон ороной амбарта оруулагдаа. Тиигэжэ ажахы гүрэндэ ороһо худалдаха гурбан жэлэй даабариие түгэсхэбэ.

Ичнянска районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Ленинский путь» колхозуудай, «Тростянец» гэжэ үүлтэртэ малай заводой, бусад ажахынуудай таряашад жэлэйнгээ түсэбые эмжалтатайгаар дүүргэбэ. Хура бороогой ходо орожо, хүдэлмэридэ һаад хэээшье һаань, хуряалгын хүдэлмэри эршэтэй түргэнөөр, эмхитэйгээр ябуулагдана. Областиин хуряалга-зөөлгын 570 отрядай олонхинь хамтын подрядаар хүдэлдэг болоһонхинь ехэ туһатай байгаа.

ГОМЕЛЬ. Гомельскэ районой таряашад гүрэндэ ороһо худалдаха уялгануудаа дүүргэбэ. Тэдэнэр ургаса амяарлагдаһан аргаар хуряаһан, техникээ шадамараар хэрэглэһэн, ороһо зөөлгые жэгдэ һайнаар эмхидхэһэн байгаа. Белоруссида ороһо зөөлгэдэ ехэ ашаанай 2 мянганһаа дээшэ автомобиль ба автопоезд хабаадана.

БАРНАУЛ. Алтайн полинууд дээрэ намарай ороһото ургамалнуудые хадажа захалаа. Алтайн, Бийскэ, Павловска, Советскэ болон бусад районуудай оньһожоруулагдамал тоогуудта шэнэ ургасын ороһон оруулагдаа. Намарай ургамалнуудые хуряалга хадаа шэлдэн хатуу сортын хабарай шэниисэ хуряалгын урда тээхи таряашадай ехэ бэлэдхэл болоо.

КУВАНДЫК (Оренбургын область). Кувандыкска районой агропромышленна нэгэдэлэй совет техникынгээ аяынь оложо, шадамараар хэрэглэнэ. Хоёр долоон хоногоор хойнотожо ороһонойнь эдеэшэдэг районой хойто ажахынуудһаа 85 комбайнын экипаж урда ажахынуудта эльгээгдээ. Урда жэлнүүдтэшье ургаса хуряалгын үедэ техникэ иигэжэ хэрэглэдэг байһан.

(ТАСС-ай корр[…])

80-яад онуудай коммун[…]

Н. В. ПЕРЕВЕРЗЕ[…] АЖАЛ ХЭРЭГ[…]

РОСТОВСКО ОБЛАСТЬ. Н. В. Переверзевагай […]үд ороной механизаторнуудые амжалтаба[…] копско районой «Путь Ленина» колхозой хур[…] звеногой коллективые КПСС-эй ЦК-гай гэшүү[…] лай Герой Нина Васильевна Переверзева […] жэлһээ жэлдэ үндэр дүнгүүдые түйлана.

«Ямаршье сагай уларилтай жэлдэ таряа х[…] мянган центнер ороһо сохихо гэшэ коллек[…] лонхой. Техникээ шадамараар хэрэглэжэ, эл[…] рэлгэнүүдые ашаглажа байгаад, звено ургаһан […] снь хуряан абадаг юм», Н. В. Переверзевагай […] рө нэгэшье ороһон үлэдэггүй.

Н. В. Переверзевагай ниитын, партийна хэ[…] нойхидынь тэрээнһээ туһаламжа абадаг, ороно[…] ниһөө бэшэгүүд ерэжэл байдаг. Гүйлта бүхэн[…] тэрэ оролдодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таряалан дээрэ пресс-конфе[…] на. Зүүн гарһаа — звеньевой Н. В. Переверзе[…] нокопско райкомой секретарь Н. Г. Рябцев, «[…] хозой парткомой секретарь В. А. Дрокин, «[…] газетын корреспондент В. А. Огурцов, ТАСС[…] В. М. Бондаренко.

ТАСС[…]

ЭЙ ЦК-гай МАЙН (1982 он) ПЛЕНУМЭЙ
ХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ӨӨГЭЙ СОЦИАЛЬНА ЭЛТЫЕ ХУРДАДХАХА

худалдаа наймаанай, хүдөөгэй хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын барилгануудые һайжаруулха, ажахы хоорондын харгынуудые бариха зорилго табигдана. Эдэ бүгэдын ашаар хүдөөгэй һуурин хото городой байдалтай адлирхуу болохо жэшээтэй.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшо республикымнай хүдөө ажахы хурдан түргэнөөр ургаа. Хүдөөдэ хүдэлдэг зоной ажабайдал танигдашагүйгөөр хубилаа, хүнүүд эрдэмтэй, һургуулитай болоо. Мүнөө хүдөө ажахыда ажалладаг хүнүүдэй гурбанай хоёр хубинь дээдэ болон дунда эрдэмтэй болонхой. Колхоз, совхозуудта мэргэжэл шудалһан олон эрхим шадабаритай кадрнууд урган гаранхай. Жэл ошохо бүри хүдөөгэй ажал промышленностьтай адлирхуу боложо байна. Илангаяа һүүлэй үедэ электрофикацида, мелиорацида, мал ажалай хүдэлмэринүүдые оньһожоруулгада электромонтер, мастер-заһабарилагша, бүлүүр станцинуудай машинист, хонишон-механизатор болон бусад мэргэжэлтэд хэрэгтэй болонхой.

Һүүлэй арбан табан жэлэй туршада хүдөө нютагуудые социальна талаар хүгжөөхэ, хүдөөгэй хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулха хэмжээнүүд үргэнөөр ябуулагдаа. Эдэнэрэй салин хүлһэн ехэ болгогдоо. Жэшээлхэдэ, 1961—1980 онуудай туршада манай республикын совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин 1,8 дахин, колхознигуудай ажалай түлөөһэн — 2 дахин дээшэлһэн байна. Энэшье табан жэлэй хугасаа соо хүдөөгэйхидэй салин хүлһэн нэмээгдэхээр хараалагдана. Мүн хүдөөгэй ажалшадые пенсеэр, түлөөһэгүй медицинскэ болон һургуулида һуралгые хангалга үргэдхэгдэхэ юм.

Хүдөө нютагууд социально-соёлой талаар мүн лэ ехээр хубилгаданхай. Һүүлэй юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдтэ хүдөөдэ нэгэ миллион хоёр зуун мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, 34 мянган һууритай һургуулинууд 11,5 мянган һууритай клубууд болон соёлой байшангууд, һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй 7 мянган һууритай эмхи зургаанууд баригдаһан байна.

Байрын гэрнүүдые, соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, һургуули болон медицинскэ эмхи зургаануудые бариһан ажахынуудта залуушуулай олоороо үлэхэдэнь, кадрнууд олон болоно, эндэһээ үйлэдбэриин дүнгүүд һайжарна.

Бэшүүрэй районой «Победа» колхоздо (түрүүлэгшэнь В. В. Смолин) энэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Мүнөө эндэ соёлой комплекс хүдэлнэ. Тэрээн соонь хүдөөгэй соёлой байшан, техническэ мэргэжэл олгодог училищиин клуб, 4 библиотекэ, арадай музей, автоклуб, бэеэ һорихо спортивна зал, районой хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин филиал, табан улаан булан бии юм. Эндэ колхознигууд сүлөөтэй сагаа зүбөөр хэрэглэнэ, һайнаар амарна. Тус ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үйлэдбэридөө эрдэм, наукын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые хурдан түргэнөөр нэбтэрүүлжэ, ажалдаа үндэр дүн туйладаг болонхой. Тэдэнэр республика дотороо эгээл түрүүлэн чековэ гуримаар тоосоо хэжэ эхилһэн юм.

Хурамхаанай районой Уланханай совхозые мүн лэ жэшээ болгон дурдамаар. Энэ ажахые РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. Ц. Баторов хүтэлбэрилнэ. Эндэ нютагай хүн зоной һуудал байдалые улам саашадань һайжаруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Һүүлэй табан жэл соо 2 квартиратай 50 гэр, дунда һургуули, малшадай үхибүүдэй байжа һураха интернат, хүдөөгэй 2 магазин, гостиница, столово баригданхай. СССР-эй 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулан, нютагайнгаа дунда һургуулида спортзал барижа тушаагаа һэн.

Тэдэнэр нютагтаа хүгжэмэй һургуули нээһэн, арадай театр байгуулһан юм. Механизатор, малшан, мэргэжэлтэн болон алба хаагшад уран һайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа, конкурснуудай лауреадай, дипломантын нэрэ зэргэдэ хүртэнэ. Ингэжэ тус совхоз хүн зонойнгоо һуудал байдалые һайжаруулһанай ашаар үйлэдбэридөө үндэр дүн туйладаг байна.

Мүн лэ Зэдын районой Оёорой совхоз улад зонойнгоо ажаһуудалые һайжаруулха талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулна. Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэнэр 2 клуб, һургуули, хоёр интернат, хоёр квартирна арбаад гэр барижа тушаагаа.

Совхозой хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри ажалдаа амжалта туйладаг юм. Арбадахи табан жэлэй дүнгөөр тэдэнэр мал ажал эрхилхэ талаар үндэр дүнгүүдые туйлаа. Энэшье табан жэлдэ тус ажахы яһала амжалтатай. Оёоройхид гүрэндэ һү, мяха, нооһо тушааха хоёр жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэнхэй.

Хүдөөгэй хүн зон ажаһуудалай талаар хэды һайнаар хангагдадаг болоошье һаа, үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй. Мүнөө хүдөө нютагуудта хүүгэдэй сад-ясли, больница, поликлиникэ, соёлой эмхи зургаанууд, коммунальна болон ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын предприятинууд дуталдаһаар. Хүдөөгэй олохон хүнүүд болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүдээр хангагдаагүй байһаар. Мүн харгынууд һайнаар баригданагүй.

Иимэ байдалһаа боложо, хүдөөһөө гаража, зарим хүнүүд город ошоно. Эндэһээ уламжалан колхоз, совхозуудта ажаллаха хүнүүд дуталдана. Һүүлэй арбан табан жэл соо орон дотор хүдөө нютагуудһаа 11 миллион хүн зон ошоһон байна. Харин манай республикын 54,8 мянган хүн зон хүдөөһөө ябанхай. Колхоз, совхозуудта 14 мянган механизаторнууд хүдэлнэ, Олохон районууд, ажахынууд тракторист, комбайнернуудаар дуталдаһаар. Яруунын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Загарайн районуудай ажахынуудта 100 трактор, комбайнда оройдоол 76—90 механизатор хүртэнэ. Ондоогоор хэлэбэл, нэгэ халаанда хүдэлхэ механизаторнууд үшөө дутуу байһаар. Тиигээдшье мүнөө үедэ хүдөөдэ хэгдэдэг ажалай 72 процентнь бар хүсөөр бүтээгдэнэ ха юм. Эдэ бүгэдэһөө боложо, хүдөөгэйхид хото город олоороо гаража ошоно бшуу.

Эндэһээ хүдөө нютагуудые социальна талаар хүгжөөхэ хэмжээ ябуулганууды с КПСС-эй XXVI съезд хараалһан байна. Тиихэдээ хүдөөдэ болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүдые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, клубуудые болон соелой-ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын объектнүүдые олоор барихаар түсэблэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ партийна, совет ажахын органуудай шухалын шухала зорилго болоно гээд Эдеэ хоолой программа дотор хэлэгдэнэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажаллаха, амарха байдал байгуулха хэрэгтэ гүрэн түрэмнай ехэ мүнгэ зөөри һомолонхой.

1981 — 1990 онуудай үедэ хүдөөдэ 1340 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, 14.7 мянган һууритай һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаанууд, 22,4 мянган һууритай дунда һургуулинууд, 15,5 мянган һууритай клубууд болон соёлой байшангууд баригдахаар хараалагдана. 1980 онтой сасуулбал, хүдөөгэй хүн зониие байрын гэрнүүдээр хангалга 1990 ондо 36 процентээр, хүүгэдэй сад-ясли—3 дахин ехэ болгогдохо юм. Ингэжэ Коммунис партиин хүтэлбэри доро хүдөөгэй ажалшадай СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ элитэ ехэ амжалтануудые туйлаха байһандань батаар найдагдана.

Ц. ГАЛСАНОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

...ОВАЙ ШҮЛЭГҮҮД ЗЭДЭЛНЭ

Украинын, Россин Федерациин олохон хото городуудай уран шүлэгшэд һайндэрэй айлшад болоо. Областиин районуудай фольклорно ансамбльнуудай репертуарта поэдэй шүлэгүүд дээрэ найруулагдаһан дуунууд, поэдэй дурладаг ород арадай дуунууд байлсаа. Һайн дуранай болон мэргэжэлтэ артистнууд поэдэй мүнхэ мүрнүүдые дахин уншаа.

(ТАСС

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

Республикын ниислэлэй Ербановай нэрэмжэтэ үйлсэдэ оршодог ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшанда хүн зон хододоо олон байдаг. Энэ байшанда элдэб хангалгын олон албан хүдэлнэ. Хубсаһа, гутал оёхо, нэхэхэ, үһэ заһаха, дүрэ зурагаа буулгаха, хубсаһа сэбэрлэхэ цехүүд эндэ хүдэлнэ. Мүн эндэ прокадай пункт бии.

Байшангай нэгэдэхи дабхарта хубсаһа угааха олон машинанууд тодхоотой юм. Хубсаһаа угааха порошок, мылэ эндэ үгтэдэг. Угааһан хубсаһаа хатааха, элюурдэхэ түхеэрэлгэнүүд бии. Субботын, амаралтын үдэрнүүдтэ эндэ хүн зон илангаяа олон байдаг (зураг дээрэ). Теэд хүн зон олоороо түлхисэлдэжэ байдаггүй, урид ээлжээгээрээ, заагдаһан саг соогоо ерэжэ, хубсаһаа угаагаад ошодог.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ТУДХАЛТЫН ГОЛООРХИД ХҮХЮУТЭЙЛ

Захааминай районой Далахайн совхозой түб болохо Утаатаһаа баруун-хойшоо һунаһан морин харгыгаар ябахада, Утаатын эхин, Түүдэг, Хойто-Байса, Габын хаяа гэхэ мэтын малай байранууд һубаридаг юм. Эдэ нютагуудта июниин тэнгээр үбһэшэдэй звенонууд гаража, малайнгаа үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ эхилэнхэй. Ябаһан лэ газартамнай жалга жаамын энгэрээр жэрытэр сабшаһан мүрнүүд харгадана. Эндэ тэндэ хастас хажуурай дабтагдаха, хяар-хюур сабшахашье дуулдана. Эдэ бүгэдые шагнажа ябахадаа, ажалай халуун хаһын байһаниие эрхэ бэшэ мэдэхээр байгдаа.

Зэдэ мүрэнэй зүүн һалаа болохо Тудхалта голой эрьеэр ажаһуудаг малшадта культбаза, худалдаа наймаанай ларек, пекарни гэхэ мэтэ баригданхай юм.

Ажахын түбһөө холо оршодог малшад өөһэдын тусгаар пекарнитай байхадаа, амар байна даа гэжэ ойлгооб. Үбһэшэд, малшад мүноо ажалһаа һамбаашалан, пекарнидаа ерэжэ, һаяхан баригдаһан халуун хилээмэнэй хоншуухан үнэр һайхашаан, хэрэгтэй хилээмэеэ абана ха юм.

Тиихэдэ хажуудахи магазинһаань сай, дабһа, саахар, тамхи, зуруул гэхэ мэтээ абана. Манай эндэ хүрэжэ ерээд лэ байтарнай, урдаһаа хээр моритой хүн түргэнөөр хатаржа ерээд:

— Нина, хилээмэн бии гү? — гэжэ һураба.

— Бии, бии... Танда хэды монсогор хэрэгтэй бэ?— гэжэ нүгөөдэнь һонирхобо.

— Арбан табые үгэ даа, — гэжэ Хойто-Байсын үбһэшэдэй звеное даагша, совхозой зоотехник Валерий Долгорович Доржиев хэлэбэ.

Ингэжэ залуу наймаалагша, комсомолка Нина Пурбуевна Бадмаева дүрбэн жэлэй туршада Тудхалтын голой малшадые анхилуу халуун хилээмээр, эдеэ хоолой бусад зүйлөөр таһалдуулангүй хангана.

Н. П. Бадмаева шэнэһэн модоор баригдаһан шэнэхэн пекарни соогоо хилээмэеэ өөрөө баридаг юм. Үдэрэй тэрэ хоёр эрьесэ хэдэг. Нэгэ табихадаа, 25 монсогорые багтаадаг. Тэдэниинь үбһэшэдэй долоон звено, дүтын малшад, адуушад абажа эдинэ. Тэдэнэр үдэр бүхэндэ ерэжэ байдаггүй, харин тусхай гурим баримталжа заншанхай юм.

Нина Пурбуевнагай нүхэр Александр Ильич Цыренов культбазые даагшаар хүдэлдэг. Тиигэхэ зуураа, пропагандистын үүргэ дүүргэлсэнэ. Тэрэ үбһэшэд болон малшадта уласхоорондын байдал тухай хөөрэжэ үгэдэг. Бааза соонь ариг сэбэр байдал наринаар сахигдана, стол дээрэнь газетэ, журналнууд жэрытэр табяатай. Энэ багта ажал хэжэ байһан хүнүүд үдэшэндөө культбазада сугларжа, уншана, дуулана ха юм. Тудхалтын голоор үдэртөө ажалай охин бууранагүй, үдэшын суурянда ажалша зоной дууландаан таһарнагүй.

А. ДОНОЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

«БАГА ТОСХОНУУДЫЕ АНХАРХА ХЭРЭГТЭЙ»

Манай газетын июлиин 17-до гараһан номерто иимэ гаршагтай статья толилогдоһон байна.

Зэдын районой Оёорой совхозой, сомоной Соведэй гүйсэдкомой хүтэлбэрилэгшэд тосхонноймнай хүгжэлтэдэ анхаралаа табинагүй гэжэ Дээдэ-Тори нютагта ажаһуудаг бүлэг пенсионернүүд редакцида бэшэһэн байгаа.

Газетэдэмнай толилогдоогүй тэрэ бэшэгэй мүрөөр редакцимнай таһагые даагша нүхэр Ц. С. Субанов тус районой Дээдэ-Тори нютаг ошожо, олон хүн зоной хабаадалгатай нээмэл бэшэгэй үдэр үнгэргэжэ, нютагай зоной, илангаяа пенсионернүүдэй һанамжа, үгэ хэлэлгые, дуулажа, шүүмжэлэлэй үнэн байһые тодорхойлжо, газетэдээ бэшэһэн байна.

КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргалов тэрэнэй үндэһөөр ингэжэ манда харюусаба:

«Буряад үнэн» газетын июлиин 17-ной 164-дэхи номерто хэблэглэһэн «Бага тосхонуудые анхарха хэрэгтэй» гэһэн статьягаар хэмжээнүүд абтажа эхилбэ. Партиин районно комитет райгүйсэдкомойнгоо таһагуудые даагшанарые суглуулжа, үргэн хөөрэлдөө хээ.

Оёорой совхозой, ЛЗУ болон ДРСУ-гай хамтын хүсөөр харгы зам ба хүүргэнүүд заһабарилагдажа эхилээ. Хүн зоной бэеын элүүрые сахин хамгаалгые һайжаруулхын тула Дээдэ-Торидо байгша оной августын 1-һээ хоердохи фельдшер табигдаа. Тосхоной бүхы хүн зониие, илангаяа малшадые худалдаа наймаанай болон соёлой талаар хангалгые һанжаруулхын тула хэмжээнүүд абтажа байна.

Дээдэ-Торидо ажаһуугшадай захилнуудай хэр зэргээр дүүргэгдэжэ, хангагдажа байһые партиин райком хараадаа абаад, хинажа байха гэжэ редакциие найдуулна».

НАҺАНАЙНЬ ХЭРЭГ

Энэ фото-зураг дээрэ Мухар-Шэбэрэй тосхоной хүүгэдэй «Светлячок» саадай бүлэг үхибүүд хүмүүжүүлэгшэ Ирина Васильевнатаяа һууна. Тэрэ «хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унагаһаа» гэһэн сэсэн үгын хурса удхые һайн мэдэдэг юм. Тиимэһээ хүүгэдые багабалшар наһаннаань үнэн сэхэ, илдам һайхан зантай байхаар хүмүүжүүлхые оролдодог.

И. В. Симонова Ленинград хотодо түрэжэ, ехэ болоһон юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ блокадада ороһон хотодоо байгаа. «Тэрэ шэрүүн үеын үлэн хооһон хүүгэд мүнөөшье нюдэндэм харагдахадал гэдэг», гэжэ Симонова хэлээ һэн. Дайнай һүүлээр багшанарай училищи дүүргээд, Охин-Булагай һургуулида ажалайнгаа намтарые эхилээ. Тэндэ партиин гэшүүн болоо. Сельсоведэй түрүүлэгшэ байгаа. Заочноор юридическэ институт дүүргээд, Мухар-Шэбэрэй районой прокуророй орлогшын тушаалда хүдэлөө.

Хүүгэдэй саадай барилгын эхилхэдэ, эмхидхэлэй бүхы хүдэлмэриие өөр дээрээ даажа абаһан. Саадай баригдахада тэрэниие даагшаар хүдэлжэ байһанаа наһанайнгаа амаралтада гараа һэн. Бүхэли наһаараа хүн зоной, үхибүүдэй дунда ябаһан тула гэртээ мини һужа шададаггүй. Тиимэһээ бүхы һайхан сэдьхэлээ хүүгэдтэ хубаажа үгэхын тулада хүмүүжүүлэгшээр хүдэлнэ. Хүүгэдые хүмүүжүүлгэ мүнөө наһанайнь хэрэг болонхой.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. В. Симонова хүүгэдтэеэ.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

ЧАДТА ШАНГА БАЙЛДААНУУД БОЛОНО

АДДИС-АБЕБЭ. Африкан Нэгэдэлэй Организаци (ОАЕ) Чадтахи сэрэгэй ябуулгануудые зогсоохые, амгалан тайбан байдал һэргээхые уряалба. ОАЕ-гэй секретариадай эндэ толилуулһан мэдүүлгэ дотор орон доторхи хёмороо зүришэлдөөнэй улам һүжэржэ байһаар һанаагаа ехээр зобожо байһаниинь элирхэйлэгдэнэ. Чадтахи байдалые бүри түбэгтэй болгохогүйн тула бүхы гүрэнүүд тэрэнэй «дотоодый хэрэгүүдтэ» һажашье хамаарха ёһогүй гээд онсолон тэмдэглэгдэнэ. Орон доторхи элдэб политическэ бүлэглэлнүүдые хоорондоо эблэрхыень ОАЕ уряалаа.

ВАШИНГТОН. Нджаменын мүнөөнэй засаг захиргаанай хүсэнүүдэй ба Национальна Нэгэдэлэй шэлжэн оролгын правительствын (ППНЕ) сэрэгүүдэй хоорондо Файя-Ларжо хотоһоо урагшаа шанга байлдаанууд болоно гээд Чадһаа абтаһан мэдээсэлнүүдһээ элирбэ. Тэрэнэй отрядууд Умм-Шалуба болон Калаит хотонуудые дайлан абаа, Бильтин хотые хүреэлжэ байна гэжэ Чадай Национальна Сүлөөрэлгын Фронтын (ФРОЛИНА) ударидагша, ППНЕ-гэй түрүүлэгшэ Гукуни Уэддей соносхоо гэжэ мэдээсэлэй агентствэнүүд дамжуулна.

США-гай «сэрэгэй бүлэг советнигүүд» Нджаменэдэ ерээ. «Ред ай» ба «Стингер» түхэлэй американ ракетнэ 30 түхеэрэлгэ тиишэ эльгээгдээ гээд Ассошиэйтед пресс агентство Госдепартаментын ба Пентагоной түлөөлэгшэдые урдаа барин мэдээсэнэ. Хэблэлэй мэдээнүүдэй ёһоор, океанай саанаһаа ерэһэн «мэргэжэлтэд» сэрэгэй алба хаагшадай ба Чадта дайлалдажа байгаа Францин болон баруунай бусад оронуудай хүлһэншэдэй мэдэлдэ американ ракетэнүүдые дамжуулха ха юм.

Чадай ниислэл хотодо түлөөлэгдэһэн журналистнуудые США-һаа ба Францниһаа буу зэбсэг асарһан тухай бэшэхэгүй гэжэ Хиссен Хабренэй засаг захиргаан шангаар хорибо гэжэ баруунай агентствэнүүд анхаралаа хандуулна.

ВАШИНГТОНОЙ ХАРАА БОДОЛЫЕ ШҮҮМЖЭЛНЭ

Түбэй Америкэдэ хүсөөр орохо Вашингтоной хараа бодол, Никарагуагай Национальна сүлөөрэлгын правительствые унагааха гэһэн нюуса далдагүй түсэбүүд, энэ ороной эрье шадар американ далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй байлгагдажа байһаниинь уласхоорондын олониитын дура гутаана.

МАНАГУА. Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын Национальна хүтэлбэрилгын гэшүүн В. Тирадо Түбэй Америкэһээ США-гай дайшалхы корабльнуудые гаргаха эрилтэ табиба. Латинн Америкын оронуудай научна бүлэгөөрхидэй түлөөлэгшэдтэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ районхи шахардуу байдалые улам һүжэрөөжэ байһанай түлөө Рейганэй правительство харюусалгаһаа арсахые һэдэнэ гээд тэрэ шангаар шүүмжэлбэ. Түбэй Америкэдэхи хёмороото байдалые үнэн зүбөөр гуримшуулхын тула нэн түрүүн амгалан тайбан байдал хэрэгтэй юм гээд Никарагуагай хүтэлбэриин түлөөлэгшэ онсолон зааба.

ПРАГА. Журналистнуудай Уласхоорондын Организаци (МОЖ) Түбэй Америкэдэ Рейганэй засаг захиргаанай бэелүүлжэ байһан эзэрхэг түримхэй политикые шангаар шүүмжэлбэ. Никарагуагай эрьенүүдэй дэргэдэ США-гай далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй байлгагдаһаниинь энэ районхи зүришэлдөөе «Вьетнамай шэнжэтэй болгохо» гэһэн Вашингтоной гэмтэ һанаашалганууд тухай гэршэлнэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

ИНДИИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЭРИЛТЭ

ДЕЛИ. «Кораоль-корабль» классай «Гарпун» түхэлэй далита ракетэнүүдые Пакистанда эльгээхэ гэһэн Холбоото Штадуудай шиидхэбэриие эрид шууд буруушааһан тухайгаа Инди мэдүүлбэ. Журналистнуудай урда МИД-эй тусхайта түлөөлэгшэ үгэ хэлэхэдээ, Вашингтоной энэ алхам тушаа Индиин правительствын дураа гутажа байһые мэдүүлбэ. Добтолхы шэнжэтэй шэнэ буу зэбсэг Исламабадта эльгээхэдэнь, Урда Азиин түбидэ буу зэбсэг урдилдэн бүтээлгые һүжэрөөхэ, эндэхи юрэнхы байдалые муудуулха юм гээд тэрэ мэдүүлээ. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй хүдэлөөе толгойлдог Индиин тус районой бусад оронуудтай хамта экономическа харилсаа холбоо үргэдхэхые, Урда Азида этигэл найдалай, түбшэн байдал тогтоохые оролдожо байхада, Холбоото Штадуудай иимэ шиидхэбэринь даншье һаа муу хорото шэнжэтэй байна гээд түлөөлэгшэ онсолон хэлэбэ.

Г. ХОЛЛОЙ МЭДҮҮЛГЭ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Г. Холлой пресс-конференци эндэ болобо. Американ ба уласхоорондын хуулинуудые бүдүүлигээр эбдэн, Рейганэй засаг захиргаан Түбэй Америкэдэ эзэрхэг түримхэй ябуулга үүдхэхэ замаар ухаан бодолгүйгөөр дабшана гээд тэрэ заагаа. США-гай иимэрхүү хараа шугамынь Түбэй Америкые дайнда хүргэжэ болохо байна гээд американ коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ һануулга хээ.

Адли тэгшэ эрхын үндэһөөр, бусадай хэрэгүүдтэ хамааралгүй, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ, Түбэй Америкэдэхи байдалые амгалан ёһоор гуримшуулха хэрэгтэй гээд тэрэ заагаа. Түбэй Америкэдэ нюусаар гү, али далда бэшээр сэрэгүүдэй оролгые США-гай арад зоной диилэнхи олониинь буруушаана гэжэ Холбоото Штадуудай олониитын һанамжа харуулна гээд Г. Холл тэмдэглэбэ.

Рейган Никарагуагай правительствые унагаахые яаха аргагүй оролдоно гэжэ США-гай Компартиин Генеральна секретарь хэлээ. Эб найрамдал ба хөөрэлдөө хэхые хүсэнэб гэжэ худал хуурмагаар шалиха зуураа, тэрэ дайнда хүргэхэ ябуулгануудые үүдхэнэ. Рейганэй засаг захиргаанай энэ аюултай хараа шугамые буруушаалгын хүдэлөөе үргэдхэхые Гэс Холл уряалаа.

РЕВОЛЮЦИОННО ТУЙЛАЛТАНУУДЫЕ ХАМГААЛХЫН ТУЛА

ЛУАНДА. Расис ЮАР-ай зүгһөө добтолгодо ородог районуудта сэрэгэй соведүүдые байгуулха тухай хуули Анголын Арадай Республикын правительство баталан абаба. Урда Африкын эзэрхэг сэрэгэйхидэй, тэдэнэй дахуулшад-бандидуудай зүгһөө НРА-дахи байдалда түбэг тодхор хэхэ һэдэлгын үргэлжэ хэгдэжэ байхада, орон доторхи сэрэгэй-политическэ байдалай орёо болоһон ушарһаа энэ шиидхэбэри абтаа юм. Уласхоорондын империализмын үмэгшэлгөөр Преториин засаг захиргаан ороной арадай шэнэ общество байгуулхадань һаад хэхые оролдодог, республикын газар дээрэ үхэл, хохидол асардаг юм,— гээд эндэ толилогдоһон правительствын документ дотор хэлэгдэнэ.

Политическэ, сэрэгэй ба социально-экономическа ажабайдалые залан хүтэлбэрилхэ уялганууд шэнэ органуудта даалгагдаа юм. Тэдэнэр Анголын бэеэ даанхай байдалые хамгаалха талаар ябуулгануудые залан хүтэлхэ юм. Ороной хүгжэлтэдэ, НРА-да социализмын үндэһэ һуури байгуулгада һаад хэдэг ябадалтай тэмсэхэ талаар эгээл шангэ хэмжээ абаха эрхэ соведүүдтэ үгтөө. Гүрэндэ харша гэмтэ ябуулгануудые сэрэгэй трибуналнууд хаража үзэдэг байха юм.

МПЛА — Ажалай партиин хүтэлбэри доро эб найрамдалай, социализмын ба хүгжэлтэ дэбжэлтын замаар батаар дабшажа ябаһан Анголын арадай революционно туйлалтануудые соведүүд найдамтайгаар хамгаалха уялгатай гээд документ дотор онсолон хэлэгдэнэ.

ТОПИ

ТҮРЭЛ НЮТАГАИМНАИ ТҮҮХЭҺЭЭ

АМЕРИКЫЕ ГАЙХУУЛАА...

Забайкальска областиин вице-губернаторай 1892 оной июлиин дүрбэнэй бэшэг абажа, Агын буряадуудай тайшаа ноён гайхаhан гэлыhэн, тэрэ мүртөө ехэ бодолгото болоhон гэхэ. Тэрэ бэшэг соонь иигэжэ хэлэгдэhэн байгаа: «1893 ондо Чикаго хотодо нээгдэхэ гэгдэhэн уласхоорондын выставкэдэ хатан дангинарай хабаадалгатайгаар, тэдэнэй эмхидхэhэн эхэнэр зоной гар урлалай таhаг байха. Үндэр түрэлтэ хаан дурсагдагша выставкын ород таhагые өөрынгөө нарин харгалзалга доро абахаар хайраа үршөөгөөд. энэ талаар финансын министрэй хатан Вышегородскаягай хүтэлбэри доро тусхай комитет байгуулха тухай зонхилбо. Комитедэй гэшүүдэй тоодо Забайкальска областиин генерал-губернаторай хатан, баронессэ Корф ороно». Энэ мэдээсэл дуулгахадаа, вице-губернатор «бусад яhанай эхэнэрнүүдэй урлаhан элдэб зүйлнүүдые суглуулгада» али бүхы туhаламжа үзүүлхыень Агын тайшаада дурадхаа.

Выставкын үзэмжэдэ национальна будуүд, буряад эхэнэрэй болон эрэшүүлэй хубсаhан, хээ угалзанууд, уран шэмэглэлнүүд табигдахаар хараалагдаhан байгаа. Абаашагдаха зүйл бүхэн ямар хэрэглэмжын бэ, юунhээ, хэнээр хэгдээб гэhэн тайлбари бэшэгтэй байха ёhотой байгаа.

Тэрэ сагта буряад эхэнэрэй урлан бүтээhэн зүйлнүүдые Шэнэ түбиин Америкын уласхоорондын выставкэдэ табижа, бүгэдын үзэмжэ болгохо гээшэ харагдаа, hанагдаагүй ушар байhан юм ааб даа. Гэбэшье тэрэ уряал дэмы бэшэ байгаа. Ушарынь хадаа буряад уран эхэнэрнүүдэй бэлиг шадабари тухай hураг суу хизаар нютагуудhаань холо саагуур таранхай hэн.

Тиигээдшье олон тоото эрдэмтэд, аяншалагшад буряад хубсаhанай гоё hайхан үнгэтэйгөөр, угалза хээтэйгээр оёгдодог тухай бахархал гайхалай үгэнүүдээр тэмдэглэлнүүд соогоо бэшэhэн байдаг. Үнэхөөрөөшье ород сэмбэ, зүүн зүгэй хилэн, торгон, персиин фай болон Бухарагай зүйл бүриин будүүдээр оёгдоhон хубсаhа хунар, ажаhуудалай хэрэглэмжын зүйлнүүд буряад уран эхэнэрнүүдэй бүтээлнүүд болодог байгаа.

«Уужам дайдада, зунай hаруул ута үдэрнүүдэй туршада хээ hайхан угалзатай бүтээлнүүд оёгдожо бэлдэгдээд, буряад эхэнэр урашуулай ёhотойл омогорхол болодог юм. Урашуул тон нарин хээтэй угалзануудые бүтээжэ, гутал хубсаhаяа шэмэглэдэг», — гэжэ хизаар оронийе шэнжэлэгшэ эрдэмтэдэй нэгэн бэшэhэн байдаг.

Харин тэрэ үедэ эгээн бэрхэ уран оёдолшодые шэлэжэ, тэдэнэй бүтээhэн зүйлнүүдые холын Чикаго эльгээхэ ёhотой байгаа ха юм. Тэрэшэлэн выставкэдэ ямар зүйлнүүд табигдаха ёhотойб, хэд урашуул бүтээхэ ёhотойб гэжэ нэн түрүүн шиидхэгдэхэ байгаа. Юрэдөө Америкэ түбидэ үзэгдөө дуулдаагүй онсо өөрсэ буряад урлалай искусствые харуулжа, үндэhэ яhатан тухайнь зарим тэды ойлгосо үгэхэ гэhэн зорилго байгаа.

Тэрэниие бэелүүлэн, выставкэдэ эльгээхэ зүйлнүүдые урлан оёхо зургаан урашуул шэлэгдэбэ ха. Зуун жэлэй саана үндэhэн арадайнгаа бэлиг шадабариие дэлхэйдэ гайхуулhан тэдэ урашуулай нэрэ алдарые үе саг манда үлөөгөө. Тэдэ хадаа Шойжит Ирдынеева, Янжима Биликтуева, Долгор Ирдынеева, Должит Дамдинова, Дора Соктоева, Сындыма Сыренова болон Матрена Разгильдеева гэгшэд байгаа. Уран эхэнэрнүүд хоёр hарын туршада буряад хубсаhа хунар, ажаhуудалай зүйлнүүдые оёжо, бүтээhэн байна. Тэдэнэй дунда эхэнэр болон эрэшүүлэй торгон тэрлигүүд, эхэнэрэй нэмэргэ, плис будөөр оёгдоhон оройбшо малгайнууд, арhан болон буд гуталнууд, шүрбэhэ, зүү, хурабша, мүнгэ, тамхи хадагалха алшуурнууд, мүн hэеы шэрдэг, олбогууд, торгон утаhан бүhэнүүд болон бусад зүйлнүүд бэлэн болгогдоо hэн. Выставкэдэ эльгээгдэhэн буряад арадай уран бүтээлнүүд эндэ бултадаа дурдагдаа бэшэ ааб даа.

Тэрэ үеын уласхоорондын выставкэдэ эльгээгдэhэн буряад экспонадуудай саашанхи хуби заяан тухай бидэ юушье мэдэнэгүйбди. Тэрээндэ хабаатай архивай документнүүд тон үсөөн. Хоёр лэ бэшэг байна. Тэрэнэй нэгэн болохо вице-губернаторай бэшэг тухай дээрэ дурдаа hэмди, харин хоёрдохинь — тэрээндэ харюу болгон 1892 оной августын 22-то абтаhан тайшаагай бэшэг болоно. Тэрээнhээнь бидэ экспонадуудай авторнуудай нэрэ, обог болон урлан оёhон зүйлнүүдыень мэдэнэбди.

Тиигэжэ хэдэн зуун жэлнүүдэй туршада бүрилдэhэн арадай урлалай искусствые түлөөлhэн урашуулай зүйлнүүд зуун жэлэй саана океан далайнуудые дабажа, Шэнэ түбидэ харуулагдаhан байна. Тэрэ ушарай бүхы hонирхолтой талань манда хүсэд мэдэгдэхэгүй байhаниинь гэмшэлтэй. Гэбэшье тэрэ холын сагта буряад эхэнэрнүүдэй бүтээлнүүдэй уласхоорондын выставкэдэ хабаадалсуулагдаhан ушар хадаа гансашье онсо үзэгдэл бэшэ, харин буряад арадай тэрэ үеын соёлой нэгэ хубинь болоно бшуу.

Буряадуудай ажаhуудал, ёhо гуримууд болон урлал бүтээлнүүд тухай тэрэ үеын уласхоорондын выставкын нээгдэхэhээ холо урид Европо болон Америкын литературада шэнжэлэгдэн бэшэгдэhэн байгаа. Хэрбээ океанай саадахи выставкые харагшадай олонхинь шэнэ гурим түхэлэй урлал бүтээлнүүдые хаража хужарлаа hаань. мүн лэ олон американецууд бүмбэрсэг дэлхэйн нүгөө хубида ажаhуудаг танигдаа, харагдаагүй арадай уран бэлигтэ сэдьхэл бололые дэлгэhэн ойлгосо, мэдэсэтэй научна удхатай hонирхолдо абтаhан байгаа.

Чикагада үнгэргэгдэhэн уласхоорондын выставкэдэ эльгээгдэhэн буряад арадай урлал бүтээлнүүд тухай юрэнхыгөөр хэлэхэдэ иимэ.

1905 ондо Парижда үнгэргэгдэhэн уласхоорондын выставкэдэ манай хизаарhаа хабаадалсаhан тухай үшөө нэгэ баримтата документ Буряадай гүрэнэй архивта хадагалагдажа байдаг. Гурил үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ зорюулагдаhан тэрэ выставкэдэ уураалаар хүдэлгэгдэдэг тээрмын эзэн буряад яhанай Илья Иннокентьевич Пирожков хабаадуулагдаhан байгаа. Тэрэ шанга шадалтай, баян хүн байгаа. Юуб гэхэдэ, ехэ тээрмэhээ гадна хирпиисын заводтой hэн ха. Эрхүүгэй областиин Балаганска уездын, Боохоной волостиин Верхне-Острожное гэжэ деревнидэ ажаhуудаг hэн. Париждахи выставкэдэ И. И. Пирожковой хабаадалсалгын ушар удха мэдэгдэнэгүй. Гэбэшье хадагалагдажа байhан документын ёhоор «Хурабшаадхын тээрмээр ехэ hайн гурил гаргаhанайнь түлөө Илья Иннокентьевич Пирожковто диплом ба Алтан медаль олгогдобо».— гэжэ бэшээтэй.

Париждахи выставкын удаа И. И. Пирожков Венэдэ үнгэргэгдэхэ уласхоорондын промышленна выставкэдэ хабаадалсаха урилга абаhан байгаа. Теэд Австриин түб хотодо болоhон выставкэдэ тэрэ хабаадалсаа hэн ха гү, али үгы гү —мэдэгдэнэгүй.

А. КУРТИК,
Буряадай нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэ.

АЖАБАЙДАЛАЙ АМТАН ЯМАР БЭ?

Газарай үнэр ажабайдалай амтандал нангин юм гэжэ холоhон гартай, хонон үнжэн анзаhа дахан ябадаг таряашад урдань хэлсэдэг байгаа. Теэд ямар юумэ хаб тэрэ газарай үнэр! Хоншуу гү, шороб гү? Арайл бэшэ ха. Тээ мэндэ папагар пахалтай шэмээшэг үбгэнhөө баахан хүбүүнэй газарай үнэр тухай асуужа байхыень шагнаа бэлэйб. Улаабар шара hахалаа эльбэн, эльбэн бодолгото болоhоной hүүлдэ, мэхэтэйхэн уйтабтар нюдөөрөө миhэрэсэгээн:

—Хилээмэнэй үнэр, газарайшье үнэр гэжэ адли юм, —гээд, тэрэ үбгэжөөл таабаритайгаар хүбүүн руу хараад байгаа hэн.

—Нээрээшье тиимэ,—тэжэ энэ хөөрөө баhал соносоhон манай мэдээжэ уран зохёолшо Барадий Мунгонов хажууhаань батална. Би гансата hонирхожо, абяагүй болобоб. Түбhэндэ бэлээр дуугаржа үгэдэггүй Барадий Мункуевич хөөрэн гэхэдээ, ухаангүй бодолготойгоор, гүнзэгы hонирхолтойгоор, зүрхэ хүдэлгэмөөр домоглошодог юм...

...1943 оной мартын hүүл баг hэн. Курск шадарай доболиг тала эреэлэн соохорложо. тэнгэриин зэнхэгэр сэлмэгээр зээрэмхэй мэтээр мухаридаг улаан нараяа үглөө бүри хүлеэн ядажа угтадаг hэн. Окопой оёорто автомэдаа тэбэрээд. ябан hууhан зандаа унтаhан бидэнэй арhан дэгэл шиигтэй хананда нялдаад байhанаа, наранай гарахада гэдэжэ, өөhэдөө үе мүсөө тэниилгэн, ами орожо эхилэгшэ бэлэйбди. Теэд яахабши? Бодоод гүйхэ, бэеэ дулаасуулха аргагүйш: hомоной эшхэрээн шэхэнэйш хахиха: hэбшээнэй hулаханааршье үлеэхэдэ, хүндэ залаадаа диилдэн тонгод гэжэ эбхэрhэн шэниисын далай—үргэн тарялан, жэргэмэлнүүд, талын аали номгон үглөө, шүүдэрэй мүнгэн hубаhад... Дайнай урда тээ түрэл колхоздоо агрономоор хүдэлжэ байхадаа, эртэлэн бодожо, сабхияа углаад, хүбэнтэй хүүртигээ хэдэрээд, харанхы сээниг соохоо хазаараа оложо, манан соо дүүража hууhан шугы соогуур шагнаархан алхалхаш. Тиигэжэ байтаршни, хаанашьеб ямар нэгэн тон нюуса уряал шэнгеэр хонхын жэнгирхэ соностохо. Абяагаарнь дахан ошожо, хээр мориёо оложо барьяад, Шэлынгээ таряанай поли руу hайбарлуулхаш. Наран-хүбүүн баhал гаранхай, өөдөө тэгүүлхэ. Тэрээнтэй урилдаhан шэнги болохош. Баhал мартын hүүл байха. Таряанай газар хүрэмсөөрөө, хээр моринhоо буужа, гэдэнхэй, шиигтэй газар адха соогоо абажа, ямар нэгэн амтатай юумэн шэнгеэр үнэрдэхэш. hайхан лэ бэлэйгшэ даа. Бүхэли үдэртөө тэрэ үнэр шамhаа hалахагүй. Бэедэш шэнгэшэhэн шэнги hанагдаха..

«Сэрэгшэд. урагшаа!» — гэhэн командын соностоходо, нойрhоо hэриhэндэл үрсэгэ-түрсэгэ бололдон, буугаа урдаа бэлэн барижа, окоп соohоо каскаяа бултайлгахаш. hомонууд эшхэрхэ. Үхэр буунууд тэнгэриин дуундал дээгүүршни наярха. Хэды тиигээшье hаань, газарай, түрэл газарайш дулаан шамайе жэгнэн хүсэ оруулжа, мартагдашагүй, hалашагүй үнэрөөрөө хооhон хотыеш садхаан байхадал гэхэ. Удангүй добтолгодо орохош. Тэрэл зээрэмхэйнгээ өөдөө яаралгүй шамдуугаар дэгдэжэ ябахые харахадаа, боложо байhан үхэлтэ дайе, hомоной эшхэрээе, шархатаhан хүршынгөө зүүдэн соогоо гэншэхые—эдэ бүгэдэн хайшаашьеб үгы болоhон мэтэ мартажархихаш. Нюдэндэш ондоо зураг агшам зуура харагдаад «Ура» хашхараанай солгёон эбтэй зэдэлээн соо үнөөхил түрэл газарайнгаа соло, баяр. үнэр соносон ябанаб гэжэ hанахаш. Тиихэдэш ямаршье дайсан аймшагтай бэшэ болоогшо бэлэй. Иимэл юумэл даа газарай үнэр, тэрэнэй бүлеэн амисхаал гээшэмнай...

Нэгэ хирэ бидэ абяагүй hуубабди. Газарай үнэр тухай асууhан тэрэ hурагша хүбүүхэн нэгэ уран зохёолшо Барадий Мунгонов тээшэ, нэгэ бүхы наhаараа газартай хуби заяагаа холбоhон шэмээшэг таряашан тээшэ хаража hуугаа бэлэй. Би тэрээндэ эдэ хоёр хүн тухай хөөрэхэ гэжэ хүсөө hэм. Теэд улаабар шара hахалтай, мүнөө пенсидэ гараад, Улаан-Үдэдэ байдаг таряашан тухай юушье мэдэхэгүй байшоо бшууб. Харин Барадий Мунгонов тухай энэ тэрэ юумэ мэдэхэ байгааб...

«Ура» хашхарhан задагай уралаараа газарые таалан унахадаа, тиихэдэл, 1943 оной хабар, залуу сэрэгшэ Барадий Мунгонов бүлеэн амисхаалыень дүүрэн мэдэрээ юм. Ээлжээтэ добтолгодо ороод. урагшаа hүрэн дабшажа ябатарнь, гэб гэнтэ хоолойнь бүтэн саглахадал гээд, дахин «Ура» хашхархадань, соносомоор ямаршье абяан гараагүй бшуу. Удаань сэжээрнь, ара нюргаарнь халуу бусалхадал гээд, тархинь хүндэ болон гунхажа, хүлынь ээдэлдээд, hэмжэн сагаан үүлэтэ сэнхир огторгой нюдэнэйнь урдуур шухэр шэнгеэр эрьелдэhээр эрьелдээд, hүүлдэнь хаб хара далайраа өөрыень хушажархёо hэн. Тиихэдэнь лэ хара топон шэнги хүрьhэтэ газар тэбэрин буряад хүбүүн унаа ха юм.

...Дайнай hүүлээр хоолойгоо сагаан бинтээр ореолгоhон, хуушан гимнастеркынгоо хармаан дээрэ Улаан Одоной ордентой залуубар, сагаан шарайтай нэгэ хүнэй манай Хэжэнгын үйлсэдэ ябахые олол харахадаа багшаhаа энэ хэн гээшэб гэжэ hурахадамнай, буряад хэлэ ба литература заадаг Надмит Намсараевич Намсараев:

— Бадын хүбүүн даа, Барадий гэжэ нэрэтэй. Барhан хоолойгоо ходоро буудуулэнхэй, ..хүн болохо юмэ гү, үгы гү — бү мэдэе. Зүгөөр гайхалтай үсэд, уйдаха. гашуудахые мэдэдэггүй, зоригтойл хүн, — гэжэ ойлгуулаа hэн. Тиигээд нэгэ бишыхан тэбхэрхэн номхониие гаргажа:

— Зай, уншагтыл даа. Тэрэл Барадий Мунгоновой бэшэhэн «Намар» гэжэ поэмэ эндэ барлагданхай, — гэбэ.

hонюуша үхибүүдтэ юун ха hэм! Үрдилдэн байжа тэрэ поэмыень уншаа hаабзабди.

Натагар хара үүлэд
Нарhадай оройгоор
мүлхибэ,—

гэhэн мүрнүүдынь мүнөөшье hанаанhаа гарадаггүй. Бишыханшье hаа, тэрэ поэмэнь ажабайдалай амтаар, этигэлээр, гэрэлтэ hайхан ерээдүй тээшэ эрмэлзэлээр дүүрэн байжа, маниие тон ехээр гайхуулаа. Тэрэниие манай ойлгоhон багшамнай:

— Яагаашье hаа, сэрэгшэ хүн гээшэ гүб даа, сагhаа урид гараа үргэхэгүйл байха, — гээ бэлэй.

Хожомынь Барадий Мункуевичтай танилсажа, нүхэсэжэ ябахадаа, тэрэ холын үе сагые дурсажа, багшынгаа хэлэhэн үгэнүүдые дабтахадам, уран зохёолшо энеэбхилжэ:

— Зүб лэ хэлээл даа. — гээ hэн. —Сэрэгшэл хадаа бүхы ядарал зоболонгые, үбшэ хабшые дабажа гараа бшууб. Хоолойдоо ходоро гараhан хоёр шархатай хэдэн жэл соо ябаа hэм. Хэдэн удаа операци хүүлээб...

Үнэхөөрөөшье тэдэл жэлнүүдhээ эхилээд, уран зохёолшын гүурhан дороhоо «Ажалай баяр» гэжэ рассказуудай согсолбори, «Хара hалхин» гэжэ повесть, хожомынь нилээд суурхаhан, Ленинскэ шанда зууршалагдаhан «Харьялан урдаа Хёлгомнай» гэhэн роман, олон тоото очеркнууд хойно хойноhоо булаг мэтэ бурьялжа, урдан гараа hэмнай даа. Гайхалтай үрэтэйгөөр, гайхалтай үсэдөөр хүдэлөө бшуу. Ажабайдалдань тудаhан али бүхы хүндэ хүшэр шалгалтаhаа айгаагүй, тунхаряагүй. дайгаар олоhон амгалан байдалдаа хүнэй зэргэдэ хүн шэнгеэр ажаhууха хүсэл зоригоор дүүрэн ябаhан хадаа иимэ эршэтэйгээр, иимэ эрмэлзэлтэйгээр хүдэлhэн, тиин республикынгаа эрхим уран зохёолшодой тоодо орожо, хэдэн номоо Москвада хэблүүлжэ шадаа ха юм.

— Энэнь юрын сэрэгшэ Барадий Мунгоновой амгалан үе сагта харуулhан баатаршалга мүн гээшэ, — гэжэ нютагайнь хүнүүдhээ нэгэтэ бэшэ дуулаhаншье байхаб.

...Он жэлнүүд амжалта баярай агшам зуурашье замхадаггүй ажалай оршон байдалда үнгэржэл байгаа. Зүгөөр тэрэ душэн гурбан ондо дайсанай эльгээhэн hомоной хорон Барадий Мункуевичые дахажал ябаа бшуу. Харата hүүдэрынь харагдахашье бэшэ даа, теэд нэгэтэл хүсэжэл hалаа... «Баян зүрхэн» гэжэ романайнгаа хоёрдохи номые түгэсхэжэ бай-

[illegible]

ХҮН БА байгаали

НАРҺАНАЙ ҺҮҮДЭРТЭ...

«Хуша оройтой хасуури» гэжэ бишыхан мэдээсэлые түбэй нэгэ газетэдэ уншажа hонирхобобди. Хадата Алтайда баглагар хуша оройтой хасууриие тэндэхи нютагайхид үнинэй hонирходог, ажагладаг юм байна. Мүн холо, ойрын аяншад энэ хоёр түрэлэй аад. нэгэ боложо ургашаhан модоной дэргэдэ буужа заатагүй амардаг,—гэжэ тэндэ уншабабди.

«Шанга шуурганhаа оройгоо хухарhан хасууриин үзүүртэ суглараhан тооhо шорой дээрэ хушын үрэ—hамар унаад ургашоо бшуу. Саашадаа он жэлэй үнгэрхэ бүри хушын үндэhэн хасууритаяа ниилэн ургажа эдэгэшоод, иимэ табяад жэлэй хасуури болоо юм»,— гэжэ Горно-Алтайн облгүйсэдкомой ой модоной ажахын инженер И. Кеденов ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэhэн байна.

— Энээхэн мэдээсэл намда багын нэгэ ушар тодоор hануулба, —гэжэ минии танил С. Гомбоев hаяхан намда хөөрөө hэн.

— Ямар ушар байгааб.— гэжэ асуубаб.

— Би багадаа Хэжэнгэдэ, Хөөрхынгөө Арангата гэжэ газарта нэгэтэ мал адуулжа ябахадаа, ойн захада унаhан бүдүүн нүүлэ модоной үмхирhэн хонхор соо hөөмэй тухай нарhанай сагдуулай ургажа hуухые хаража hонирхоод, ехэл хайрлаhан мэдэрэлдэ абтажа, хонхорхой соонь дүүрэтэр ойн хүрьhэ шорой хээ бэлэйб. hүүлдэнь нэгэ эрьежэ харахадам ганданги янзатай байхадань, нүүрhаа уhа асаржа уhалаа hэм,—гэбэ.

Тиигээдшье би hургуулида ябашоо hэн хаб даа. Гушаад жэл үнгэрhэн хойно нютагаараа айлшалжа, багадаа наадаhан, мал адуулжа ябаhан газарнуудаараа hонирхон ябатараа, гэнтэ тэрэ сагдуулханаа hанажархёо hэм. Ошожо харахадам, бүдүүн нүүлэнь үмхиржэ, газарай хүрьhэн болоод жэгдэршэнхэй. тэрэ холын үдэрнүүдтэ шоройлhон, уhалhан сагдуулхамни газартаяа үндэhөөрөө барилсажа, томо нарhан болошонхой hархайжа hуубал даа.

Зунай аяма халуунай үе бэлэй. Тэрэ нарhанайнгаа ехэ hүүдэр доро hэрюусэжэ. үнгэрhэн холынгоо бага наhанай үдэрнүүдые дурсан hуухадам, сэнхир хадануудай хабшалhаа хүнгэхэн hэбшээн ерэжэ, нарhанай hалаа мүшэрнүүдые эльбээд, ямаршьеб даа. зөөлэхэн шэмээгээр шааюулжа байгаа агша бэлэй.— гээд танилни бодолгото болоо hэн.

Цокто НОМТОЕВ.
Улаан-Үдэ.

Намжил ҺИМБУЕВ

Шүдэрлэгдэhэн сахилгаан

Намжил Ширабович Нимбуев 1949 ондо Улаан-Үдэдэ мэдээжэ поэт Шираб Нимбуевай бүлэдэ түрэhэн юм. Бага наhанhаа шүлэгтэ шуналтай байжа, Москвагай А. М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институтда hурахаяа ороо hэн.

Ород хэлэн дээрэ сагаан шүлэг (верлибр) бэшэдэг, буряад, монгол хэлэнhээ оршуулга хэдэг байгаа. «Шүдэрлэгдэhэн сахилгаан» гэжэ номынь бэлигтэ поэдэй эдир залуугаар 1971 ондо наhа бараhан хойно Улаан-Үдэдэ, удаань Москвада гурба дахин хэблэгдээ.

Мүнөө Намжил Нимбуевай шүлэгүүдые уншагшадайнгаа hонорто поэт Л. Тапхаевай оршуулгаар дурадханабди.

* * *

Сахилгаан шүдэр хоёр
Мүлhэн дүлэн хоёртол
Таарамжагүй,
Тад ондоо удхатай,
Үг шанарынь тиимэ
харша —
Бэе бэеэ хюдаха
Ушартай.
Сахилгаан гээшэ юун бэ?
Сайбагад гэhэн толон,
Сасуулшагүй богони
наhанай соробхёон,
Һорьмоhоной сабшалаан,
Дэлхэйн түүхэдэ
Хоёр хүнэй нпаглаан
Шүдэр юун бэ?
Шүдэр... шүдэр
Хүсэлэй мүнхэ хуулида
Харша тодхор.
Табилан гээшэнь хуушан
лэ—
Талын элдин сүлөөдэ
Табараа табихаяа
дүүлиhэн
Азаргын охито шуналые
Алдахагүй боолто бшуу.
Ниидхүүр сахилгаа
яажа шүдэрлэхэб?
Толоор сэдьхэл халяаhан
Ялас гэhэн бодолые
Яажа тогтоон барихаб?
Поэзиин бүдэхир шарайе
Хайшан гэжэ зураад
абахаб.
Абяа оруулхаб?
Шүлэг бэшэхэ гээшэ
Гүрбэл барихаа
маряаhан
Гүлмэр хүбүүнэй
оролдолготой адлил ха.
Даб гэхэдээл, шурад
гээд
Шулуун соогуур ногоон
ошондол
Шургашаhан байха,
Гар соошни
байха...
Гансал hүүл ёдолзожо,
Аадар бороо сэдьхэлии
зүгиэнэ...
Тэнгэриин сахилгаа яажа
барихабиб?

* * *

Уйтан гуталда
Хабшуулhан хүлнүүдни
Харанхыда hуга ургаhан
эшэ шэнги
Хабагүй, сиидэгэр
хүхэнүүд лэ.
Гуталаа тайлаад, хүл
шосэгөөр
Сабшалан дээгүүр
хатаршанаб.
Нарай үхибүүнэй зулай
шэнги халхабшагүй
Үльмыдэм хэды
гэжэгэнээтэйб?!
Дэбхэрхэб,
Ёолохоб,
Эльгэ хатахаб
Дайрагдаhан бөө мэтээр.
Унахаб тиигээд,
Ургы сэсэгүүдээр,
Үхэтэрөө гэжэгэнүүлээд...

* * *

Хара шарайтай
элинсэгээ
Хөөмэй дуугаа
Хаража hүниндөө
зүүдэлээб.
хүлзүүртэм татасагаан,
Хөөршөөн намайе.
оглёободол сэхэ
Хүлнүүдыем шэмхэлжэ
үзөөл даа.

* * *

Нэрлэhэн амарагтаяа
халбагадан,
Нэгэ табагhaa
Магнайгаа тулгаад
hуугаабди.
Мүнхэ дуранай хүшөө
шэнгеэр
Бэеэ hанаабди.

Энэ жэлэймнай уларил тогтууригүй гэжэ баталха дүүрэн үндэhэн бии. Нэгэ үдэр дулаан, нүгөө үдэрынь забhар зайгүй аадар бороо шааяжа, үдэшэ үглөөниинь намарайхиhaa дутуугүй хүйтэн байна. Хэды тиигэбэшье hаань, сэлмэг наратай үдэрэй сэгээн толо үгтан, уhа голой эрьеэр хүн зон олооро суглардаг зандаа. Амаргашад илангаяа Байгалай эрьедэ олон гээд тэмдэглэлтэй. Алдарта далай арюухан Байгалаймнай эрьедэ промышленна предприятинуудай 19 аяншалгын бааза бии бшуу. Тэдэнь эдэ үдэрнүүдтэ зүгын үүртэл хүүежэ байдагынь гайхалтай бэшэ ааб даа. Гадна гэр бүлөөрөө, коллективээрээ ерэгшэд далайн алтан шара элhэп дээрэ эрээн маряан майханнуудые татаад, түүдэгэй хүхэ утаа hуунагтуулан, эдеэ хоо тоо шанана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Үхибүүдэй эгээн жаргалтай саhа. 2. Үдэшын боро харaанай унахын урдахануур Байгал дээрэ загаhа агнахада азатай.

Н. БУРМАКИНАЙ фото.

Таабари

Тохойhоо набтархан аад,
Тулаха, үргэхэ, дүнгэхэ —
Туйлай ехэ хүсэтэй.
(Домкрат).

Халууниие хаадаг,
хара хүлhэ гаргадаг,
бузарые угаадаг,
бултые сэбэрлэдэг.
(Бани).

Хабтагархан хүшэгэ дээрэ
Хурбаа юртэмсэ багташаба.
(Дэлхэйн карта).

Шара ниилзаахай,
шатамаар халаахай,
(Горчица).

Газар эльгэтэй,
гадар өөхэтэй,
гансаhаа газар дүүрэдэг,
Олонhoo олзо дүүргэдэг.
(Гахай).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. «Баяр асархын түлөө» — уншагшын түрүү бэшэг. «Түрүүшүүлдэ түшэглэн» — суглуулбари. «Гансашье бороо хура зэмэтэй бэшэ...» —С. Шадринай статья. «Бүхы арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэхэ» — Н. Федотовой статья.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партиин организацинуудта. «Бригадын гол хүсэн» — Т. Чиковинскаягай статья. «Баргажанай голдо» — М. Егоровой статья. «Үндэр бүтээсэтэй комбайн» — АПН-эй материал.

Гурбадахи хуудаhанда. Үхибүүдэй зунай амаралта. «Эстафетэ» — Ю. Коркиной статья. Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин эдэбхитэд. «Номой баялигай эзэн» — Д. Лыгденовэй статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Субботын үдэрэй галхан».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54—54. зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76, отделы: партийной жизни— пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина Н-02473. Заказ № 180. Индекс 0